Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1990 йил 7 январь
ЯКШАНБА
№ 6 (4.800)

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин

МУСТАҚИЛЛИККА ЧОРЛОВ

Дала ҳамда ферма ходимлари Ўзбекистон ССРда ижара тўғрисидаги Низомни ана шундай баҳоламоқдалар

Ўтган 1989 йил мамлакатимизда демократияни чуқурлаштириш борасида муҳим босқич бўлди. Ҳуқуқий давлат сари бораётган Советлар диёрида парламент маданиятининг янги поғоналари эгалланди. Айниқса, куз охирроғида СССР Олий Совети сессияси мажлислари чинакамига сермаҳсул ўтди. Депутатларнинг қизғин мунозараси учун мавзу бўлган ҳужжатлардан бири «ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг ижара тўғрисидаги Қонун асосларини кучга киритиш тартиби ҳақида»ги қарор эди. Халқ вакиллари унинг деярли ҳар бир сатри устида қизғин баҳс юритишди. Мана республикамиз Олий Совети Президиуми ҳам юқоридаги қарорга мувофиқ Низом қабул қилди. У жорий йилнинг 1 январидан кучга кирди.

Хўш, бу қонуний васиқа жойларда қандай кутиб олинди? Уни кенг ёйиш учун нималар талаб этилади? Ана шу саволларга жавоб излаш ниятида ОХУНБОБОЕВ РАЙОНИДАГИ «ПОБЕДА» КОЛХОЗИГА ташриф буюрдик. Мазкур хўжаликдаги мутахассислар, ўрта бўғин ходимлари билан дастлабки таассуротлар ҳақида суҳбатлашдик.

Аввало шуни таъкидлаш жоиз, бутун онгли ҳаётини ер билан боғлаган заҳматкашлар бу Низомни меҳнатни ташкил этишни такомиллаштириш йўлидаги муҳим қадам деб баҳолашаяпти.

— Шу пайтгача колхозчиларимиз ижара хусусида умумий тасаввурларни, айрим хўжаликларнинг иш тажрибаларини андоза қилиб олишганди, — дейди колхоз правлениеси раиси М. Осмонов. — Мана энди бу ҳужжат масаланинг кўп жиҳатларини ёритиб берди. Мен Низомни синчиклаб ўрганиб чиқдим. Уни ҳар бир коллектив, ишлаб чиқариш бўлинмаси ижодий ёндашган ҳолда тадбиқ этиши мумкин.

Дарҳақиқат, бу Низом партиямизнинг хўжалик ишларига ҳуда-беҳуда аралашавермаслик ҳақидаги кўрсатмасига ҳамоҳангдир. Имкони борича эркинлик, пировард натижани кўзлаб меҳнат қилишга чорлов бор бу ҳужжатда. Келинг, яхшиси, одамларнинг фикр-мулоҳазаларига қулоқ осайлик.

Колхоз бош иқтисодчиси Ҳабибулла ПУЛАТОВ:

— Мазкур Низомни одамларга кенг тушунтириш ва тарғиб этиш учун аввало ўзимиз яхши англаб етмоғимиз керак. Шу нуқтаи назардан мен уни синчиклаб ўрганиб чиқдим. Айрим ўринларда илгари ўзимиз билган ҳолатлар қонун тилида баён этилган бўлса, аксарият жойларда янги гаплардан хабардор бўлдим. Мен ижара усулига ўтиб, ишлаб чиқаришни юксалтираётган қадоқ қўлли деҳқон ва чорвадорларимизга ҳар бир моддани жонли мисоллар орқали тушунтираяпман.

Масалан, Низомнинг 3-моддасида халқ хўжалигининг барча тармоқларида ижарага йўл қўйилиши таъкидланган. Жумладан қишлоқ хўжалигида ҳам, албатта. Бевосита бизнинг колхозимиз ҳақида гапирадиган бўлсак, биз 1005 гектар ерда пахтачилик, 137 гектар майдонда ғаллачилик билан шуғулланаяпмиз. Шунингдек, 263 гектар беда, 7 гектар майдон лавлаги, 24 гектари сабзавот, 26 гектари полиз, 2 гектари ерёнғоқ етиштириш учун ижарачи коллективлар ихтиёрига топширилган. Булар ана шу модданинг ижарага ер ва бошқа табиий ресурслар топширилиши мумкинлигига монанддир.

Энди иқтисодиёт соҳасидаги мутахассис сифатида Низомнинг янги қирралари ҳақида гапирсам. II бўлимнинг 30-моддасида шундай сатрлар бор: «Ижарачи коллектив агар қонун ёки шартномада ўзга шартлар кўзда тутилмаган бўлса, шартномада кўрсатилган миқдорда қўшимча ишлаб чиқарилган маҳсулотни (ишларни, хизматни) ўз хоҳишича тасарруф этишга ҳақлидир». Мен бу жумладаги сўнгги сўзларга эътиборни қаратишингизни сўрар эдим. Ахир бу деҳқонлар, чорвадорлар, бошқа касб соҳибларининг азалий орзуси-ку! Илгариги турли-туман йўл-йўриқлар ичида пландан ортиқча маҳсулот етиштиришга тўсиқлар ҳам бор эди. Энди эса яхши яшаш учун яхши ишлаш талаб қилинаяпти. Яна бир мисол: шу модданинг 2-банди қуйидаги сўзлар билан тугайди: «Ижарачи коллектив ижара пудрати шартномасида кўзда тутилган мажбуриятларни ҳисобга олиб, ишлаб чиқариш программасини мустақил равишда тузади». Қандай яхши! Меҳнат коллективига бундай эркинлик берилиши айни пайтда масъулиятни ҳам оширади. Устига устак, «юқори»дан келадиган турфа хил кўрсатмаларнинг пайи қирқилади. Демак, қайта қуришнинг қудратли омили — ташаббускорлик янада рағбатлантирилади.

Пахтачилик звеноси бошлиғи Акбарали КОМИЛОВ:

— Ижара тўғрисида шундай ҳужжатнинг қабул қилиниши фаолиятимизни янада жонлантириш учун комил ишонч бахш этди. Шу пайтгача хўжалик раҳбарияти билан шартномаларимизни ўз билганча битар эдик. Нари борса шу соҳада намуна бўлган бошқа коллективнинг шартномасидан кўчирардигу, фақат айрим рақамларни қўйиб чиқардик. Хўш, энди-чи? Мана қўлимизда муҳим дастуриламал бор. 7-модда тўласинча ижара шартномасига бағишланган. Бундан буён шартнома матнини тузишда ижарага берилаётган мулкнинг таркиби ва қиймати, ижара ҳақининг миқдори, ижара муддати, ижарага олинган мулкни тўла тиклаш ва ремонт қилиш юзасидан томонларнинг вазифалари тақсимланиши, ижарага берувчининг мулкни ижарачига шартнома шартларига мувофиқ ҳолда топшириш бурчи, ижарачининг шартнома шартларига мувофиқ равишда мулкдан фойдаланиш мажбуриятлари, ижарачининг ижара ҳақини ўз вақтида тўлаш ва шартнома тўхтатилгандан кейин мулкни шартномада кўзда тутилган ҳолатда ижарага берувчига қайтариш учун жавобгарлиги ва бошқа муҳим шартларни кўзда тутамиз. Хўш, томонлар зиммасидаги мажбуриятларни белгилашда нималарга эътибор бериш керак? Илгари худди шу масалада турли келишмовчиликлар туғилар, бунда асосан моддий неъмат етиштирувчи зарар кўрарди. Энди эса ана шу моддада ҳаммаси ёрқин акс эттирилган.

Ижара мустақил ишлашга ўргатади. Биз ўтган йили бунга ишонч ҳосил қилдик. Ҳар гектар ердан пландаги 26,7 центнер ўрнига 30,6 центнер пахта олдик. Пландан ташқари 3.374 сўм (бунга ҳали устама ҳақ кирмайди) даромад қилдик. Турмуш ўртоғим Зубайда, ўғлим Эҳсонжон ва келиним Сабохон янгича усулга ўтиб ишлаганимиздан хурсанд. Асосан тўрт кишимиз, ягана, ўтоқ пайтларида ёру биродарлар, бола-чақани сафарбар этдик. Тежамкорлик рағбатлантирилгани учун ҳосилни асосан машинада териб олдик.

Озуқа етиштириш звеноси бошлиғи Ҳамойил ЁҚУБОВ:

— Коллективимиз бир йил муқаддам пахтачилик билан шуғулланганди. 1989 йил лавлаги даласини ижарага олдик. Айрим кишилар энди пахта даромадининг ярмига ҳам етолмайсизлар деб, ўзларича башорат қилишди. Йўқ, астойдил меҳнат зое кетмади. Шартномадаги 378 ўрнига 554 тонна лавлаги етиштирдик. Пландан ташқари ҳосилни аввало аҳолига, ундан қолган 214 тонна лавлагининг ҳар килограммини 5 тийиндан Ленин номли совхозга сотдик. Бундан ўзимиз ҳам, тўйимли озуқа экини — лавлагига муҳтож бўлган совхоз чорвадорлари ҳам манфаатдор бўлди. Эркинлик, мустақилликнинг меваси бу. Ўзбекистон ССРда ижара тўғрисидаги Низомда ана шу жиҳатларга кенг йўл очилган. Айниқса, 32-моддадаги ушбу сўзларга диққат қилинг: «Ижарачи коллектив қолган даромаддан мустақил равишда фойдаланади ва у тортиб олиниши мумкин эмас». Қадоқ қўллар манфаати эндиликда ана шундай қонун кучи билан ҳимоя қилинади. Бу кўпчиликнинг айни дилидаги гап.

Ижарачи звено бошлиғи Толибжон ЮСУПОВ:

— Албатта, қандай усул ва шаклда меҳнат қилинмасин, барибир тер тўкканга ер тўкади. Шу маънода ижара усули аллақандай мўъжизага эга деганлар янглишади. Гап шундаки, ижарада ишловчи юқори натижага эришишдан кўпроқ манфаатдор. Биз (мен, онам, турмуш ўртоғим ва укам) якунланган йилда 7,5 гектар майдонда деҳқончилик қилдик. Ҳосилдорлик 27,6 ўрнига 36,8 центнерни ташкил этди. План 131 фоиз адо этилди. Йил бўйи қилган меҳнатимиз натижасини ҳисоб-китоб ходимлари ярим варақ қоғозда ифода этишибди. Эҳ-ҳе, билсангиз эди ана шу рақамларнинг юзага келиши учун қандай ишлаганимизни. Кечани кеча, кундузни кундуз демай ишладик. Йўқ, баландпарвоз сўзлар эмас бу. Фарғона бошига аламли кунлар тушганда ҳам, шаҳар аҳли дастгоҳ ёнига бормаганда ҳам биз ишладик. Комендантлик соати соқчилари кеч тушганда тракторларимиз унини ўчиришни талаб қилишганда ҳам ишладик. Негаки, ижара усулига ўтиб, мўл, сифатли ҳосил етиштиришга сўз бергандик. Шукурким, элга берган сўзимизнинг устидан чиқдик, юзимиз ёруғ бўлди.

Ижара тўғрисидаги Низом ҳақида гапирадиган бўлсак, шуни айтиш керакки, у ҳаммамизга маъқул. Фақат битта мулоҳаза. Ҳаётимиз чиройли қарор ва қонунлар билан яхшиланиб қолмайди. Муҳими унга риоя этиш, амалга ошириш учун курашиш керак. Олдинга қўйилган мақсаднинг назарий жиҳатларини ишлаб чиқиш, сўнгра амалий ҳаётга тадбиқ этиш — қайта қуришнинг узвий босқичларидир.

* * *

Фикрлар, фикрлар, фикрлар. Булар матбуотда эндигина эълон қилинган ҳужжатни биринчи ўқишда туғилган (дарвоқе, «биринчи ўқиш» ибораси парламент мажлисларида яратилди). Ҳали Низомда битилган қоидалар ҳаёт синовига татбиқ этилиш жараёнида янада ойдинлаша боради. Биз бир коллектив бағрида мазкур Низом қандай қабул қилинганлиги ҳақида қисқача ҳикоя қилдик, холос. Бу васиқа умуман хайриҳоҳлик билан қарши олинганини таъкидлагимиз келади. Айни пайтда бу Низомдаги мустақиллик, ташаббускорлик омиллари эрта-индин турли йўл-йўриқлар, инструкциялар билан бўғилмаса эди, деган озгина хавотир борлигини ҳам айтишимиз керак. Баъзилар беш-ўн йилга ижарага топширилган экинзорларда алмашлаб экиш тартиби қандай жорий этилишини тўла тасаввур этишолмаяпти. Хуллас, муаммолар етарли.

Яна бир гап: халқимизнинг эртанги кунини белгиловчи, асосий муносабатларни акс эттирувчи, қолаверса жорий йилнинг 1 январидан кучга кирган бу Низомни аҳолига кенг тушунтириш, ёйиш талаб даражасида эмас. Нафақат оддий колхозчилар ва совхоз ишчилари, балки баъзи мутахассислар ҳам бу ҳужжат билан танишиб чиқишмаган. Хўжалик йили бошланганига бир неча кун бўлди. Агар пойдевар бошдан пухта қўйилса, кузги хирмон шунча бўй чўзади. Бу йўлда янгича талаблар билан қуролланиб ишлашнинг ўрни беқиёс.

Т. АҲМАДЖОНОВ,
Ш. ЖАББОРОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбирлари.

СУРАТДА: колхоз раиси Маҳкам Осмонов (ўртада) техника жиловдорлари Жаббор Мамажонов, Мирза Тожибоев, Комилжон Нурматов, Оймирза Мамадалиевлар билан марказий устахонада.

Л. КИМ олган сурат.

САМИМИЙ ВАЗИЯТДА

Монголия Халқ Республикаси, Афғонистон Республикаси, Ҳиндистон Республикаси, Ливия Араб социалистик халқ жамаҳириясининг Тошкентдаги бош консуллари Ц. Буянтогтох, Ғ. Ҳ. Ҳамгар, Й. Кумар, А-М. А.Г. Ўмран, Куба Республикаси консуллик пунктининг мудири Н. Д. Косепсион 5 январь куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида қабул қилиндилар.

Бўлиб ўтган суҳбат чоғида Совет Иттифоқи ва Ўзбекистон билан бош консуллари вакил бўлган давлатлар ўртасидаги дўстона муносабатлар муваффақиятли ривожланаётганлиги айтиб ўтилди. Мамлакатимиздаги қайта қуриш турли соҳаларда ҳамкорликни мустаҳкамлашга янги омил бағишламоқда. Республиканинг масъул раҳбарлари билан учрашувлар бош консуллар зиммасига юкланган вазифани муваффақиятли бажаришларига кўмаклашмоқда.

Суҳбатда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Ж. Ҳ. Ҳамидов, Ўзбекистон ССР ташқи ишлар министри С. О. Азимов ҳозир бўлдилар.

(ЎзТАГ).

ТЎРТ ОЙДАН БУЁН ПАРВОЗ

Учишни бошқариш маркази, 5 январь. (ТАСС). Александр Викторенко билан Александр Серебров орбитада тўрт ойдан буён парвоз қилмоқда.

Экипаж ўтган икки кун давомида очиқ космосдаги ишларга тайёргарлик режасига мувофиқ ускуналар ва анжомларни кўздан кечирди, медицина текширувидан ўтди. Бугун скафандрларда машқ ўтказилади.

Космик материалшунослик программаси доирасида «галлар» қурилмасида навбатдаги эксперимент бажарилди. Микрогравитация шароитида хусусияти яхшиланган ярим ўтказгичли материал олиш мақсадида йўналишли кристаллизация усули билан галлий арсениди монокристаллини ўстириш жараёни биринчи маротаба амалга оширилди.

Ер атрофи фазосида ионлашувчи космик нурланиш даражаси динамикасини ўлчаш ва унга баҳо беришга оид эксперимент давом этмоқда. Ғоят сезгир дозиметр аппаратлар ёрдамида олинадиган ахборотдан учувчи бошқарадиган комплекс учиш трассаси бўйлаб радиация вазиятини назорат ва прогноз қилиш учун фойдаланилади.

«Мир» станциясида «Прогресс М-2» юк кемасида етказиб берилган биологик объектлар билан экспериментлар ўтказилмоқда.

Учувчи бошқарадиган **«Мир» комплексининг учиши** нормал ўтмоқда. Космонавтлар соғ-саломат, ўзларини яхши ҳис этмоқдалар.

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ҲУЗУРИДАГИ ФАН ВА ТЕХНИКА СОҲАСИДА ЛЕНИН МУКОФОТИ ВА СССР ДАВЛАТ МУКОФОТИ КОМИТЕТИДА

5 январь куни академик Г. И. Марчук раислигида СССР Министрлар Совети ҳузуридаги фан ва техника соҳасида Ленин мукофоти ва СССР Давлат мукофоти комитетининг сессияси ўз ишини тамомлади.

Комитет секциялари ва бўлимларининг мажлисларида 1990 йилги Ленин мукофотларини олишга тақдим этилган ишлар кўриб чиқилди ва улардан энг яхшилари конкурсда қатнашиш учун танлаб олинди.

Ана шу ишлар рўйхати матбуотда эълон қилинади.

АГРОСАНОАТ ЯНГИЛИКЛАРИ

БОҒЛАР ЯРАТАМИЗ

Қиш қиличини ялонғочлаб келаяпти, Поп районидаги «Ленинград» колхозида эса янги боғлар яратиладиган ерларга ишлов бера бошладилар. Колхоз асосан пахтачилик билан шуғулланади, айни вақтда аввалги йилларда бўш ётган 40 гектар ер текисланиб, кўчат экиш учун тайёрланмоқда. Бу ерга 4 минг туп ўрик, олма, бодом кўчатлари экилиб, боғ яратилади.

Поп районидаги бошқа хўжаликларда ҳам шундай иш қилинаяпти — бу йил районда қўшимча минг гектар ер боғлар яратиш учун ажратиб берилади.

ПАСТ НАВЛАР МУКОФОТ УЧУН...

«Узхлопкопром» бирлашмаси Хонқа, Боғот ва Хива пахта тозалаш заводлари меҳнаткашлари учун тўрт минг сўмдан мукофот пули ажратди. Паст навли пахтани қайта ишлашни муваффақиятли тугатганликлари ва юксак иқтисодий кўрсаткичларга эришганликлари — хом ашё табиий хоссаларини иложи борича сақлаб қолганликлари учун ташаккур ҳам эълон қилинди. Хива заводининг ишчилари айниқса ўрнак кўрсатдилар. Улар ўзлари тўқимачиларга юборган учинчи ва тўртинчи навли уч минг тонна тола учун биророрта ҳам шикоят олганлари йўқ.

Хоразм областининг бошқа корхоналарида ҳам паст сифатли пахтадан тўқимачилик хом ашёсини қайта ишлаш ниҳоясига етказилмоқда. Шундай йўл билан маҳсулот сифатига кафолат берилади, пахта тойлари узоқ муддат сақланиши ва унинг бузилиши истисно этилади.

КООПЕРАТОРЛАР ТАШАББУСИ

Хонқа район матлубот жамиятининг универсал қабул пункти савдо тармоқларига мева-сабзавот консервалари, қуруқ мевалар, тузламалар, гўшт маҳсулотлари ва бошқа кўплаб озиқ-овқат маҳсулотлари етказиб бера бошлади. Маҳсулотни сотишда деҳқонлар ташвишини ўз зиммасига олишни анчадан бери ўйлаб юрган кооператорларга район матлубот жамиятининг ремонт-қурилиш бригадаси меҳнаткашлари ёрдам беришди. Улар қисқа муддат ичида қайта ишлаш цехлари ва омборхоналари бўлган қабул пунктини қуриб бердилар, механизмларни ўрнатдилар.

Хўжалик ҳисоби асосида 15 киши ишлайдиган универсал пункт колхоз бозорларидан хом ашё сотиб олади. Бу кўпинча эгалари ўз вақтида сотиб улгурмаган маҳсулот бўлади. Шахсий ёрдамчи хўжаликлардан қўй-эчкилар ва қорамоллар сотиб олинади. Ишнинг бундай усули деҳқонлар учун ҳам қулайдир — ўз нарсасини сотиш учун бозорда узоқ ўтириб, вақтларини бекорга кетказишга эҳтиёж қолмайди. Хоразм областидаги бошқа матлубот жамиятлари ходимлари Хива кооператорларининг тажрибасига эътибор бера бошладилар.

ҚИРҒОҚЛАР ТУТАШДИ

Сирдарёнинг Наманган районидан ўтадиган қисмида яна паром ишлай бошлади. Уни йўл қурилиши ва ремонт билан шуғулланувчи маҳаллий участка ходимлари тикладилар. Бу иш ҳаммаси бўлиб етти минг сўмга тушди. Лекин сарф-харажатларнинг ўрни тез қопланади: йўловчилар ҳамда юклар пулга ташилади. Фарғона водийси областларидаги кўпгина хўжаликлар ва корхоналар эса вақтдан ютадилар ва маблағларни тежаш имкониятига эга бўладилар.

ТЕЖАМКОРЛИК САМАРАСИ

Навоий районидаги «Бухоро» колхозида бутун бир бошлиқлар «бригадаси» — ҳисобчилар, бригадирлар, участка агрономи ўрнига фақат бир киши — агроучастка бошлиғи ишламоқда. Хўжалик «ортиқча» раҳбарларни қисқартириш ҳисобигагина ўтган йили 30 минг сўмдан зиёд пулни тежаб қолди.

«Ортиқча» одамларни қисқартириш шунчаки асосий мақсад эмас. Бу ерда ижара усулида ишлашга ўтишган, шунинг учун ҳам ҳар бир киши пировард натижадан манфаатдордир. Колхоз деҳқонлари тажрибали, саводхон бўлганликлари учун кўпдан-кўп «кўрсатма» берувчиларга эҳтиёж қолмади. Бунинг натижасида атиги 17 иш кунида оқ олтин мавсумини планни ошириб бажариш билан якунладилар. Ҳосилнинг ҳаммасини ўз кучлари билан териб олишди, хом ашёнинг 70 фоизи машиналарнинг бункерларидан тўкилди.

Деҳқонларга мустақиллик берилганлиги хўжаликка ҳам фойдалидир. Йил якунларига биноан колхоз 3 миллион сўмдан кўпроқ фойда олди, рентабеллик 3 фоиз кўпайди. Ижарачиларнинг ўртача ойлик маоши 300 сўмга етди. Шундай қилиб, деҳқонлар янги мавсумни катта умид билан бошлашга шай бўлиб туришибди.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ИДЕОЛОГИЯ КОМИССИЯСИДА

5 январь куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети идеология комиссиясининг навбатдаги мажлиси бўлди.

Бир қанча область партия комитетлари секретарларининг Ўзбекистон ССР халқ депутатлари ва маҳаллий Советлар депутатлари сайлови муносабати билан Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастурини амалга оширишга доир ахборотлари муҳокама қилинди.

Комиссия бу иш Қорақалпоғистон АССРда, Тошкент, Самарқанд, Сирдарё, Қашқадарё, Хоразм ва Сурхондарё областларида қандай олиб борилаётганлиги билан батафсил танишиб чиқди.

Сира кечиктирмай ҳал этилаётган долзарб вазифалар орасида томорқа участкалари учун ер ажратиб бериш, умумий таълим мактаблари биринчи-бешинчи синфлари ўқувчиларининг бепул овқатланишини ташкил этиш, кам қонлилик касалига учраган ҳомиладор аёлларга ёрдам бериш вазифалари бор. Республиканинг баъзи областларида ана шу муаммолар тегишлича жадаллик билан ҳал этилмаётганлиги, ҳаракат дастурининг асосий бандларини амалга ошириш юзасидан ҳали ҳам аниқ программалар ишлаб чиқилмаганлиги таъкидлаб ўтилди. Масалан, томорқа ажратиб бериш тўғрисидаги аризаларни ҳал этиш асоссиз равишда чўзиб юборилаётганлиги, қишки таътилдан кейиноқ болалар бепул овқат олишлари учун ҳамма иш қилинмаганлиги, аҳолининг, айниқса қишлоқда маданий савиясини ошириш масалалари сусткашлик билан ҳал этилаётганлиги кўрсатиб ўтилди. Меҳнаткашларни жисмоний жиҳатдан тарбиялашни ривожлантириш ишида янада дадил чоралар кўриш керак.

Партия комитетлари ва ташкилотлари Ўзбекистон Компартияси ҳаракат дастури амалга оширилишини доимий назорат остига олишлари керак, дейишди мажлис қатнашчилари.

Халқ байрамлари ва маросимларини қайтадан тиклаш ва такомиллаштириш билан шуғулланувчи ишчи группанинг ахбороти тингланди. Бу соҳада олиб борилаётган ишларни меҳнаткашлар, аҳоли турли қатламлари ва ижтимоий группалари миннатдорчилик билан кутиб олаётганлиги таъкидланди.

Азалий халқ байрами «Наврўз» қайтадан тиклганини, республика областларида ўтган қишлоқ хўжалик мавсуми якунларига бағишлаб «Пахта байрами» ўтказилганлигини, бу байрам доирасида профессионал ва ҳаваскорлик санъатининг хилма-хил турларидан, томошалар ва мусобақаларнинг фольклор шаклларидан фойдаланилганлигини одамлар маъқуллаб, кутиб олдилар, бу тадбирлар республикада маънавий-руҳий вазиятни мустаҳкамлашга ёрдам берди. «Наврўз» ва «Пахта байрами»нинг ўтказилиши ҳамма жойда чинакам байналмилал байрамга айланиб, Ўзбекистонда яшовчи барча халқлар анъанавий маросимларини ривожлантириш учун омил бўлганлиги диққатга сазовордир.

Миллий маросимларни янада ривожлантириш мақсадида бу йил «Наврўз»ни байрам қилишга тайёргарликни авж олдириб юбориш мақсадга мувофиқ деб ҳисобланди.

Партия, совет идораларига, хўжаликларнинг, маданият муассасаларининг раҳбарларига «Наврўз» байрамини ўтказишда жамоатчиликнинг ижодий ташаббусига кенгроқ таяниш, маъмуриятчилик ва ҳамма нарсани олдиндан белгилаб қўйишдан воз кечиш тавсия этилди. «Наврўз» байрамига тайёргарлик давомида кўчалар ва майдонларни тозалаш, боғлар ва хиёбонларни обод қилиш, янги мевазор боғлар барпо қилиш учун халқ ҳашарини ташкил этиш тавсия қилинди.

«Наврўз»ни Ўзбекистонда яшовчи барча миллатлар байрамига айлантириш, деҳқон меҳнатидан фахрланиш ва бундай меҳнат қадрини ошириш мақсадида «Наврўз» байрамидан янада фаолроқ фойдаланиш муҳимлиги таъкидлаб ўтилди.

«Наврўз» байрами тадбирларини ўтказишда ижодкор зиёлилар, фан ва маданият арбоблари фаол иштирок этишлари зарурлигига эътибор қаратилди. Ўзбекистонда ва региондаги қўшни республикаларда «Наврўз» байрамига тайёргарлик ва уни ўтказишни оммавий ахборот воситалари, радио ва телевидение кенг ёритиши мақсадга мувофиқ деб топилди.

Ишчи группасининг халқ байрамлари ва маросимларини қайта тиклаш, меҳнаткашларни байналмилал ва ватанпарварлик руҳида тарбиялашда уларнинг ролини ошириш тадбирлари ҳақидаги конкрет таклифлари маъқулланди.

Ўзбекистон ССР Давлат гимнини қайта кўриб чиқиш ва унинг янги матнини тайёрлаш билан шуғулланадиган ишчи группаси тузиш тўғрисидаги масала кўриб чиқилди.

Идеология комиссиясининг биринчи ярим йиллик учун тузган иш плани тасдиқланди.

Мажлисни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Ж. Ҳ. Ҳамидов бошқариб борди.

(ЎзТАГ).

МУНОСИБ НОМЗОДЛАР

Сайлов округларида Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига номзодларни рўйхатга олиш давом этмоқда. ЎзТАГ мухбирлари рўйхатга олинган номзодларни маълум қиладилар:

175-Саноат сайлов округидан — Навоий шаҳар «СССР 50 йиллиги» совхозининг агрохимиги М. Т. Рабимов; Навоий локомотив депосининг тепловоз ҳайдовчиси С. Худойбердиев; Тошкент давлат педагогика институтининг Навоий шаҳридаги филиали директори Р. Р. Раҳмонов; «Югпроммонтаж» трести бошлиғи И. А. Захарченко; Навоий шаҳар қурилиш-монтаж бошқармасининг бош инженери Р. Ю. Булатов; Навоий станциясининг навбатчиси Г. Жумаева.

* * *

257-Тошбулоқ сайлов округидан — Наманган район партия комитетининг биринчи секретари Ж. Сиддиқов; «Наманган ҳақиқати» область газетаси редакциясининг бўлим мудири Й. Эгамбердиев.

* * *

351-Қарлуқ сайлов округидан — Олтинсой район «Ленинград» колхозининг раиси Н. Мелиқулов; қишлоқ хўжалик экономикаси Ўрта Осиё илмий-тадқиқот институтининг директори С. Н. Усмонов.

* * *

437-Заркент сайлов округидан — Тошлоқ район Карл Маркс номли колхоз раиси К. Даминов; Тошлоқ район сув хўжалиги бошқармасининг бошлиғи К. Умаров.

Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастурини ўқиб

ДАДИЛ ВА ИЗЧИЛ

Қайта қуриш, ошкоралик ва демократия совет кишиси онгига, иш фаолиятига тобора чуқурроқ сингиб бормоқда. Лекин орамизда янгиланишнинг ёқимли шабадасини тан олмасдан, турғунлик давридаги каби ўзибўларчилик, буйруқбозлик, дўқ-пўписа билан кўпчиликни бўйсундиришни қўмсаётганлар ҳам йўқ эмас. Баъзан ҳозирги йўналиш раҳбарларни обрўсизлантираяпти, партия нуфузи пасайишига олиб келаяпти, деган асоссиз таъналар эшитилмоқда. Менимча, бу нотўғри. Қайта қуришни изчил амалга оширишдан кўзланган мақсад жамиятни соғломлаштириш, ошкоралик ва демократияни қарор топтириш, кўпмиллатли мамлакатимиз кишилари ўзлигини пайқаши, Ватан равнақи, турмуш фаровонлиги йўлида масъулиятни чуқурроқ ҳис этишдир.

Раҳбарлик вазифаларида ишлаётганимга ўттиз йилдан ошди. Академик Р. Шредер номли илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли мевачилик ва узумчиликка ихтисослаштирилган Бандихон тажриба хўжалигини ташкил этганимизга йигирма йил бўлаяпти. Дастлаб 15 гектар майдонга узум, анор ва бошқа мевали дарахт ниҳоллари ўтқазган эдик. Йўл ёқаларига арча, чинор кўчатлари экилганди. Бугунги кунда боғлар ва токзорларга олиб борувчи йўлларга улар гўзаллик бахш этиб турибди.

1973 йилда соҳибкорларимиз эл дастурхонига йигирма тонна узум етказиб беришган бўлса, бултур 1.200 тоннага яқин маҳсулот тортиқ этилди. Ундан ҳатто Чита, Ленинград, Москва, Томск, Омск шаҳарлари меҳнаткашлари ҳам баҳраманд бўлишди. 315 гектар боғдан 625 тонна мева йиғиштириб олинди. Хўжалик иқтисодиёти тобора яхшиланмоқда. Ўтган йилда 1,5 миллион сўмлик маҳсулот сотиб, 670 минг сўм фойда кўрдик. Рентабеллик даражаси 55 фоизни ташкил этмоқда. 7 гектар ердаги Китоб сурхаки нав токлардан 130 тонна узум уздик. Унинг ҳар гектари 18 минг сўм даромад бераётир.

Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастурини диққат билан ўқиб чиқдим. Унда қишлоқ хўжалигининг бошқа тармоқлари қаторида боғдорчиликка ҳам алоҳида ғамхўрлик зарурлиги таъкидланган. Очиғини айтиш керак, бу соҳага ўгай кўз билан қараб келинди. Хўжалик раҳбари давлат плани, деганда биринчи галда пахта, сўнгра чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва давлатга сотишни англарди. Мева, узум планлари барбод берилиши арзимаган нарса бўлиб қолганди. Шу боисдан қанчадан-қанча мевазорлар билиб-билмасдан вайрон қилинди. Ҳолбуки, битта ниҳол вояга етиб, ҳосилга кириши учун тўрт-беш йил керак. Ҳозир хўжаликда боғ барпо этиш учун ер топиш жуда қийин. Планни бажариш мақсадида тупроқ унумдорлиги паст ёки сув бормайдиган жойни кўрсатишади. Ҳар йили кўкламда хўжаликнинг катта маблағига харид қилинган кўчатлар экилгач, ёзга етмай қурийди. Қарови бўлмагач, ниҳол кўкарармиди? Боққа боқсанг боғ, боқмасанг юрак-бағринг доғ, деб бекорга айтишмаган. Боғ учун унумли ер керак, унга вақтида ишлов берилса, озиқлантирилса, сувга қондирилса, саховатини аямайди.

Ҳаракат дастурида яқин йилларда амалга оширилиши лозим бўлган вазифалар аниқ ифодасини топган. Чиндан ҳам вақт зиқ, қилиниши лозим бўлган ишлар эса кўп. Уларни бажариш учун ҳамма бир тан-бир жон бўлиб, ҳамжиҳатлик кўрсатиши лозим. Айтайлик, бу йил пахта майдонларининг бир қисмида токзорлар ва боғлар барпо этилади. Эсимни таниганидан бери олимлар ғўзага ишлов берадиган, чеканка қиладиган, ҳосилни терадиган техника ва механизмлар яратиш устида ишлашаяпти. Лекин боғбонлар ишини енгиллаштириш тўғрисида кам қайғурилмоқда. Ҳолбуки, соҳада сермеҳнат юмушлар кўп. Уларни ўз вақтида бажармаслик оқибатида ҳосилнинг талай қисми исроф бўлаётир.

Ёки бошқа бир масалани олиб кўрайлик. Хўжалигимизда анорнинг 26 нави бор. Иқлим шароити, сув тақчиллиги натижасида ҳосилнинг бир қисми куз бошларида ёрилиб, нобуд бўлади. Қабул пункти уни олмайди, дўконларга чиқарганимиз билан харидор топилмайди. Бу ҳосилдорликка, тармоқ даромадига салбий таъсир этмоқда. Ҳаракат дастурида маҳсулотларни қайта ишловчи корхоналар қуришни жадаллаштириш масаласи жуда тўғри қўйилган. Буни имкони борича тезлаштириш керак. Масалан, бизда ёки қўшни «Тошкент», «Бўстон» совхозлари ҳудудида шундай корхона бўлса, анор, узум, шафтоли, беҳи, олма ёхуд бошқа мевалар шарбатлари тайёрланиб, эл дастурхони янада тўкинлашади.

Совхозимиз тўла хўжалик ҳисобига ўтиб иш юритмоқда. Биноборин, сарфланган ҳар сўмдан кўпроқ фойда олишимиз лозим. Хўжалигимизда Денов арақ-вино заводи пункти бор. Унга бир килограмм узумни атиги 25 тийиндан сотамиз. Шунча ҳосилдан 500—700 граммгача вино тайёрланадики, унинг нархи узумникидан анча қиммат. Агар ўз ихтиёримизда шундай пункт бўлганда совхоз иқтисодиёти янада мустаҳкамланиб, чўлқуварлар манфаатдорлиги ортарди.

Қишлоқ кишиси аввало ўз оиласини, сўнгра шаҳарликлар дастурхонини мева-чева билан тўкин қилиши зарур. Шу жиҳатдан олганда қишлоқда яшовчиларга шахсий участка ёки қўшимча томорқа берилаётгани ажойиб иш бўлди. Лекин, менимча, ҳамма гап ундан оқилона фойдаланишда. Гарчи хўжалик раҳбари бўлсам-да, томорқамизда турли мева-чева етиштирамиз. Ёрдамчи чорва хўжалигимиз ҳам бор. Бошқача айтганда, дўкондан ун, гуруч, шунга ўхшаш айрим нарсаларнигина харид қиламиз. Фикримча, қишлоқдаги ҳар бир хонадонда шунга эришиш мумкин.

Қишлоқларда, айниқса, қўриқда одамлар томорқада кўпинча шахсий чорваси учун озуқа етиштиради. Республика партия ва ҳукумати бундайларни ем-хашак билан таъминлаш тўғрисида бир неча марта қарорлар қабул қилди. Маҳаллий Советлар бу кўрсатмалар амалга оширилиши устидан қаттиқ назорат ўрнатишлари даркор. Кооператорлар ёки тайёрлов идоралари вакиллари хонадонлар билан шартномалар тузишлари, деҳқон етиштирган неъматлар истеъмолчи дастурхонига тезроқ етиши учун кўмаклашишлари лозим. Афсуски, ҳозирча бу соҳадаги ишлар талабга жавоб бермайди.

Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастурида белгиланган тадбирларни изчил амалга оширишда партия ташкилотларининг жанговарлигини, коммунистлар фаоллигини кучайтириш керак. Бошланғич ташкилот обрўсини кўтармасдан туриб давр талабларини бажариш қийин. Районимизда маълум ўзгаришлар бўлаяпти. Чунончи, район партия комитети бюроси йиғилишларида дағдағалар, дўқ-пўписалар ўрнига ўзаро фикрлашув, соғлом муҳит, ҳамжиҳатлик қарор топмоқда. Бултур пахта мавсумида ортиқча мажлисларга чек қўйилди. План ортиғи билан адо этилди. Партия ходимлари омма ўртасида тез-тез бўлсалар, уларнинг ташвишларини баҳам кўрсалар шубҳасиз обрўлари ошади. Биноборин, райком вакиллари одамлар билан мунтазам учрашиб, улар қалбига ҳамоҳанг бўлишлари керак.

Хўжалик мустақиллиги яхши. Аммо барибир партия ташкилотининг ўз ўрни бор. Ҳозир юқори партия, совет ташкилотлари совхоз ишлаб чиқаришидаги вазифаларга ҳуда-беҳуда аралашмайдилар. Бироқ ижтимоий масалаларни ҳал қилишда, баъзи муаммоларни ечишда энг аввало партия ташкилоти ёрдамига муҳтожлик сезилади. Тан олиш керак, оммавий-сиёсий ишлар жуда суст. Тарғиботчи-ташвиқотчилар, сиёсий ахборотчиларнинг одамларга таъсири сезилмаётир. Бундай ҳол партия ташкилоти фаолиятига соя ташлайди. Район партия комитетининг аъзоси сифатида қўшни хўжаликларда бўлганимда, коммунистлар билан суҳбатлашганимда бошланғич ташкилотлар секретарлари фаолиятида аниқ йўналиш йўқлигини айтишади. Бу гапда жон бор. Зеро, бошланғич ташкилот жанговарлиги, коммунистлар фаоллиги даставвал котибга боғлиқ. Шу боисдан секретарларни сайлашда номзоднинг ташкилотчилиги, принципиаллиги, ишбилармонлиги каби хислатлари эътиборга олиниши лозим. Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастурида таъкидланганидек, «бошланғич партия ташкилотлари ҳар бир меҳнат коллективида ўз фикрини баралла айтиб туриши керак. Уларнинг сўзи ишлаб чиқаришдаги ва ижтимоий соҳадаги ҳамма масалаларни ҳал этишда, кадрларни кўтаришда обрўли ва салмоқли бўлиши керак».

Қ. ҚУЗИМУРОДОВ,
Ленин йўли районидаги боғдорчилик ва узумчиликка ихтисослашган Бандихон тажриба хўжалиги директори, район партия комитетининг аъзоси.

Свердлов райони Бухоро областининг йирик хўжаликларидан ҳисобланади. Бу ердаги партия, касаба уюшмаси ҳамда комсомол ходимлари янги — 1990 йилни юксак сиёсий тайёргарликлар билан кутиб олдилар. Айниқса «Коммунизм» колхози меҳнаткашлари партиянинг XXVIII съезди йилини янги орзу-умидлар билан қаршиладилар. Уларнинг сиёсий билим савияларини оширишда Муқимий номли ўрта мактаб ўқитувчиси, ВЛКСМ аъзоси, моҳир тарғиботчи Ислом Холовнинг хизматлари катта. Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастури эълон қилингач, тарғиботчилар масъулияти яна ҳам ортди.

— Ўзбекистон ССР халқ депутатлари ва маҳаллий Советлар депутатлари сайлови кунигача саноқли кунлар қолмоқда, — дейди И. Холов. — Вазифамиз кишиларни ана шу сиёсий тадбирда онгли қатнашишларига кўмаклашишдир.

Сиз суратда кўриб турган тарғиботчилар Бахшилла Бобоев ҳамда Исмат Саидов сайловолди ишларида айниқса фаоллик кўрсатишаяпти.

Х. ҚУРБОНОВ
олган сурат.

САЙЛОВДАН САЙЛОВГАЧА

ҚИШЛОҚЛАР ҚИЁФАСИ ЎЗГАРМОҚДА

Қўрғонтепа районидаги кўҳна Маъмуробод қишлоғининг энг гавжум кўчаларидан бири таниб бўлмас даражада ўзгариб кетди. Маҳаллий бюджет ҳисобидан кўчага асфальт ётқизилди, уйларнинг ташқи томонлари ремонт қилинди, дарвозалар ва дераза ромлари бўялди, йўл ёқасидаги кўчатлар бўталди. Кўчанинг номи ҳам ўзгарди — энди у байналмилалчи жангчи Муроджон Тожибоев номи билан аталаяпти.

Кўчаларнинг ободонлаштирилиши — сайловчилар наказларига мувофиқ бажарилган ишларнинг бир қисми, холос. Сайловдан кейинги ўтган даврда колхозларда қишлоқларни ободонлаштириш, турмуш маданиятини яхшилаш юзасидан катта ишлар қилинди. Навоий номли колхозда яқинда ғишт заводи ва консерва цехи ишга туширилиб, натижада аҳоли зич жойлашган қишлоқлардаги кишиларни иш билан таъминлаш муаммоси енгиллашди. Бу ерда яна «Чорвадорлар уйи» ҳам очилди. Энгельс номли колхозда музей, чойхона, ҳаммом ишга тушди. Ленин номли колхозда ёзги ва қишки чойхоналар, 624 ўринли мактаб фойдаланишга топширилди. Депутатларнинг талабига мувофиқ илгарига маъмурий бинолар қишлоқ даволаш амбулаторияларн ва болалар боғчаларига берилди. Деярли барча қишлоқларга водопровод ўтказилди.

Қишлоқ меҳнаткашлари ўзларининг бўлажак халқ депутатларига ҳам катта умид боғламоқдалар. Одамлар турмушнинг барча соҳаларида — сиёсий, иқтисодий, маданий соҳаларда яхшилик сари ўзгаришларни кутишмоқда. Кутибгина қолмай, бу ишда ўзлари ҳам ёрдам беришга тайёрлар, чунки қилинадиган ишлар оз эмас— қишлоқларда болалар боғчалари ҳамда мактаблар етишмаяпти. Қишлоқ аҳли ўз дам олиш зоналари ва профилакторийларига, клублар ва маданият уйларига жуда муҳтож.

ХУШХАБАРЛАР

Фарғона область матлубот уюшмаси ходимлари билан Қувасойдаги иккита корхона — чинни заводи ҳамда «Кувасайстекло» ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳамкорлик қилиш тўғрисида шартнома туздилар. Бу шартнома ўзаро фойдалидир: кооператорлар ана шу корхоналар меҳнаткашларини ёрдамчи хўжаликларда етиштирилган гўшт, сабзавот ва мевалар билан, саноат моллари билан таъминлашни ўз зиммаларига олишди, ишлаб чиқарувчилар эса матлубот кооперацияси учун савдо-технология қурилмаларини тайёрлаб беришади, завод территориясида дўконлар қуришади, мева-сабзавот маҳсулотларини тайёрлаш, қайта ишлаш ва сақлаш учун махсус бинолар бунёд этиб, уларни жиҳозлайдилар.

* * *

Уйчи районидаги Ленин номли колхоз паррандачилик фермасида йил якунларига кўра, пландан ташқари олинган 20 минг дона тухумнинг анчагинаси бедана тухумидир. Хўжаликда парвариш қилинаётган бу қушларнинг гўшти ва тухуми ўзига хос таъми билангина эмас, шу билан бирга шифобахш хусусиятлари билан ҳам ажралиб туради. Колхоз чорвадорлари истеъмолчиларни бошқа маҳсулот билан ҳам тўла таъминламоқдалар — сут ва гўшт тайёрлаш йиллик планларни ошириб бажарилди.

* * *

Тошкентдаги 29-болалар уйи тарбияланувчилари ва 98-мактаб-интернатда таълим олаётган афғонистонлик етим болалар қишки таътил кунларида совға олишди. Уларнинг энг кичикларини республика Қизил ярим ой жамияти фаоллари қўғирчоқ театри томошасига таклиф қилишди, кейин эса болаларга совғалар тарқатишди. Ўйинчоқлар, шоколад конфетлар, китоблар шулар жумласидандир. Юқори синф ўқувчилари ҳам унутилмади. Улар учун Қизил ярим ой жамияти Алишер Навоий номли театр спектаклига билетлар сотиб олди. Тошкентдаги бошқа болалар уйларининг тарбияланувчилари учун ҳам худди шундай программа кўзда тутилган.

(ЎзТАГ).

Режаларни амалга оширайлик

ҲАР КИМНИНГ ХОҲЛАГАН ИШИ БЎЛАДИ

1990 йилда 42 минг киши учун иш ўринлари ташкил этайлик — Андижон область матлубот жамияти ана шундай программа билан чиқди. Бу программа Фарғона водийси аҳолисини ишга кўпроқ банд этиш юзасидан партия ва ҳукуматимиз режалаштирган тадбирларга мувофиқ амалга оширилади. Хўш, қабул қилинган бу программа қандай рўёбга чиқарилади? Область матлубот жамиятининг раиси А. ЭРГАШЕВ ЎзТАГ мухбири К. Низомовга шу ҳақда гапириб берди.

— Ўтган йил охирида Балиқчи, Пахтаобод, Бўз районлари матлубот жамиятларида учта катта консерва цехини ишга туширдик. 1990 йилда эса шундай цехлардан яна 12 таси қурилиб, фойдаланишга топширилади.

Ҳозир Москва районлараро улгуржи савдо базаси, Андижон ва Балиқчи тайёрлов идоралари ҳузурида теплица хўжаликлари бунёд этилди. Бу йил областимизнинг бошқа ўн учта тайёрлов идораларида ҳам теплицалар қурилади. Бунинг натижасида неча юзлаб кишини доимий иш билан таъминлаш имконияти туғилади.

Область матлубот жамияти системасида «Андижонкоопстрой» деб аталган янги саноат лойиҳа-қурилиш бирлашмаси, унинг таркибида эса қурилиш бошқармаси тузилди. Бошқарма Пахтаобод районида темир-бетон буюмлари заводи қурилишини ниҳоясига етказмоқда. У ерда қурилиш комплекси ва қишлоқ қурилиши индустрияси учун кучли база яратилмоқда. Шу йилиёқ Пахтаобод районида қарийб 300 та янги ишчи жойи яратилади. Вақт ўтиши билан комплекс янада кенгаяди.

Галдаги вазифамиз областнинг 130 та колхоз ва совхозида қишлоқ хўжалик маҳсулотларини харид қиладиган пунктларни очишдан иборатдир. Бу ишга 450 нафардан кўпроқ қишлоқ аҳолисини жалб этишни режалаштирганмиз.

Ишимизнинг яна бир йўналиши ҳақида гапирмоқчи эдим. Кооператорлар қишлоқ аҳолиси билан шахсий полизлар, боғлар ва узумзорларда ҳосил етиштириб, уларнинг ортиқчасини кооператорларга сотиш юзасидан меҳнат шартномалари туза бошладилар. Резервларимиз жуда катта: областда 208 мингга яқин шахсий хўжаликлар бор. Айни вақтда одамларга қўшимча равишда яна ер ажратиб берилмоқда. Шундай қилиб, қишлоқ оилаларининг учдан бир қисмида ҳар оиладан бир киши шартномага имзо чекса, уларнинг умумий ишимизга қўшган ҳиссаси салмоқли бўлади.

Биз шундай ҳамкорлик эвазига озиқ-овқат маҳсулотлари етиштириш ҳажмини анча кўпайтиришга, шунингдек уларнинг сифатини яхшилашга, авайлаб асрашга умид қилаяпмиз.

ВОДИЙНИНГ ҚОН ТОМИРИ

Катта Фарғона канали ўзбек халқининг қаҳрамонона меҳнатлари солномасида ёрқин саҳифа ҳисобланади. У Беломор-Болтиқ каналидан анча узун — 270 километрга етади. Асосий ўзани 45 кун мобайнида қазилган. Беломор-Болтиқ каналининг қазилиши эса бир неча йилга чўзилган.

Қуйида оқ олтин диёрида бунёд этилган ана шу ажойиб сув иншооти қурилиши қатнашчиларининг хотираларини босамиз.

УЗОҚДАН ЯХШИ КЎРИНАДИ

Қодир Расулович РАСУЛОВ, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ирригатор, Катта Фарғона каналидан фойдаланиш бошқармасининг бошлиғи:

— Ана шу улкан иншоот қурилишини бошлашга бор-йўғи икки ойдан ортиқроқ тайёргарлик кўрилди. Шу вақт ичида бўлажак сув йўлининг энг қулай нусхаси танланиши, қилинадиган ишлар ҳажми белгилаб олиниши, асосий гидротехник иншоотлар лойиҳалаштирилиши, одамларни жойлаштириш учун жойлар, асбоблар, транспорт воситалари, маданий-маиший-хизмат кўрсатишнинг барча турлари шай қилиниши лозим эди.

Мен ўшанда ҳозирги Ўзбекистон район сув хўжалиги бўлимининг бошлиғи бўлиб ишлардим. Катта Фарғона канали қурилишида унга тайёргарлик бошланганидан то сув қуйишгача бўлган даврда қатнашганман. 27-участкада техник назорат қилиш билан шуғулланганман. Канал ўзани шу ерга келганда Ўзбекистон ва Киров районлари территориясидан ўтар, бу тахминан 50 километрни ташкил этарди.

Қидирувчилар билан бўлажак канал ўзани ўтадиган ерларни уч бор кўздан кечириб чиқдик. Шундан кейингина сув йўли лойиҳасининг энг қулай нусхасини танладик ва унинг тархини бошидан охиригача оҳак билан чиздик.

Қурувчилар таркиби кўп миллатли эди. Лекин улар ягона мақсад йўлида бир оила аъзоларидек бирлашгандилар. Масалан, бизга қарашли участкада қардош Тожикистон ССРнинг Ленинобод областидан келган колхозчилар ишладилар. Уларнинг меҳнатига ҳамма тан берди.

Канал қурилишида қатнашиш мен учун ҳам бир мактаб бўлди. Унда меҳнатни қандай ташкил этишни ўргандим. Бир эслайлик: қурилишга 165 минг киши, 11.881 та икки, 7.205 та тўрт ғилдиракли арава жалб этилди. Машина ва механизмлар саноқли эди. Ана шу кучлар ишини шундай ташкил этиш керак эдики, бу юксак ишлаб чиқариш самарадорлигига эришиш имконини бериши лозим эди.

Каналнинг барча ерлари участкаларга, участкалар эса қисмларга бўлинганди. Муайян бўлакка район ёки колхоз жавобгар эди. Бошлиқ-инженер, техникавий раҳбар билан бирга оммавий-сиёсий ишлар бўйича ўринбосар (район партия комитети котиби), хўжалик масалалари бўйича муовин (район ижроия комитети раиси) участкалар бошида турарди. Колхозларга тақсимланган ерларда ҳам ана шундай тартиб жорий қилинган эди, яъни прораб, хўжалик масалалари бўйича ўринбосар (колхоз раиси), сиёсий ишлар бўйича муовин (партия ташкилоти котиби) масъул эди. Бугунги кунда П. И. Канайкин, П. П. Лозовой, П. Г. Глуховский каби рус инженерлари номини ҳурмат билан тилга оламан. Биз улардан кўп нарсани ўргандик.

Қисқаси, Катта Фарғона каналининг қурилиши биз учун ҳаёт академияси бўлди. Нафақат областимизда, балки бутун республикада машҳур ирригаторлар З. Ғ. Ғаниев, М. А. Аббосов, М. Б. Бўрибеков ва бошқалар бой тажриба орттирдилар.

ТАЖРИБА МАКТАБИ

Виктор Иванович ЧЕРНИЛОВСКИЙ, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ирригатор, республика миқёсидаги шахсий пенсионер:

— Катта Фарғона канали ҳаётингизда қандай роль ўйнаган, деб сўрарсиз? Бу улкан иншоот қурилиши бошланганда ҳали полопон эдим, десам хато қилмайман — ўшанда Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш инженерлари институтининг учинчи курсида ўқирдим. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика ҳукумати 1939 йил 10 майда Катта Фарғона каналини қуриш тўғрисида қарор қабул қилганини биз, талабалар ҳам иштиёқ билан эшитдик. Ана шу қарорга кўра тайёргарлик ишларини тезда бошлаш лозим эди. Канал қурилишини эса 1 августда бошлаш мўлжалланганди.

Ҳаммамиз ана шу бунёдкорлик ишида қатнашиш истагида эдик. Бизни бир нарса — ана шундай катта қурилишда фойдаланиладиган техник ҳужжатлар, моддий база, асбоблар, ишлаб чиқариш воситалари ўта қисқа — икки ойдан ортиқроқ муддатда тайёрланиши ҳайрон қолдирганди. Очиқ айтиш керак, ўшанда иккиланганлар, ишнинг муваффақиятли якунланишига шубҳа билан қараганлар ҳам бўлди. Аммо ҳаёт бундай қарашлар асоссиз эканини кўрсатди.

Биз, бир гуруҳ студентларни июнь ойида Қўқонга юбордилар. Бу ерда йирик инженер-мутахассислар В. Ф. Поярков ва А. Ф. Соседко раҳбарлигида бўлажак канал учун майда гидротехник иншоотларни лойиҳалаштириш устида ишладик. Вақт шунчалар тиғиз эдики, эрталаб соат 4 да ўрнимиздан туриб, шомга қадар машғул бўлардик. Овқатланиш қандай эди? Дастурхонимиз гилос, нон, чойдан иборат эди.

Мен бу ерда амалий лойиҳалаш синовидан ўтдим. Қурилишнинг ҳар бир куни биз учун катта мактаб бўлди.

Шундан кейин бизни бевосита канал қурилишига ташладилар. Миронов раҳбарлигидаги дала отрядида изланишни давом эттирдик, ишлар ҳажмини табиий шароитда белгиладик, колхозчилар учун участкалар тайёрладик. Бўлажак канал ўзанининг мавжуд сув ҳавзаларига дуч келишига йўл қўймасликда жиддий қийинчиликлар туғиларди. Сув ер остидан ўтадиган кўп жойларни йиғма темир-бетондан қуриш мўлжалланди.

Қурилишда менга ер қазиш ишларига прораблик қилишни топширдилар. Косонсой районига қарайдиган бу участка узунлиги олти километрдан ошарди. У Ёзёвон шимолида жойлашганди. Ер қазиш ишлари бу ерда биринчи бўлиб тугади. Мен Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг фахрий ёрлиғи билан тақдирландим. Мукофотни республика Олий Совети Президиумининг раиси Йўлдош Охунбобоевнинг шахсан ўзи топширди.

ХАЛҚ ЗАКОВАТИ

Холдоробобо ҲАЙДАРОВ, Катта Фарғона канали қурилган йилларда Боғдод районида колхоз раиси бўлиб ишлаган, ҳозир пенсионер:

— Сувга эҳтиёж катта эди. Биргина бизнинг районимизда минг гектарга яқин майдон ана шу сабаб билан фойдаланилмас, ер қуриб, саҳрога айланаётганди. Чойхонага тез-тез йиғилиб, сув ҳавзаларини кенгайтириш тўғрисида маслаҳатлашардик. Кунларнинг бирида район марказидаги чойхонада узоқ давом этган тортишув шунга бориб етдики, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика ҳукуматига мурожаат этиб, янги канал қуришда ёрдам беришни илтимос қилдик.

Орадан бир оз вақт ўтгач, Марказком котиби Усмон Юсупов билан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг раиси Йўлдош Охунбобоев районимизга келдилар. Улар оддий, камтар, дилкаш кишилар эдилар. Тантанавор йиғилиш ўтказиб ўтирмасдан колхозчилар билан канал қазиш юзасидан очиқчасига гаплашдилар. Биз бу ташаббусни қизғин қўллаб-қувватладик.

Катта Фарғона канали қурилишини бошлаш тўғрисидаги хабар бир зумда бутун республикага тарқалди. Халқ бунёдкорлик ишига енг шимариб киришди. Районимиз зиммасига каналнинг етти километр узунликдаги қисми тушди. Ҳамма ишга чиқди. Қишлоқлар бўм-бўш бўлиб қолди. Кўп кишилар фидокорона ишлаганликлари учун юксак мукофотларга сазовор бўлдилар. Чунончи, Абдуназар Охунов, Тожибой Султонов, Эсон Қурбонов ва бошқалар Ленин ордени билан тақдирландилар.

Катта Фарғона каналининг қурилиши халқ заковатининг тантанаси бўлди.

ТАРИХ УНУТМАЙДИ

Бахтиёр Ҳамдамович МАЛЛАХОНОВ, Катта Фарғона каналининг бош энергетиги, ундан фойдаланиш бошқармаси партия бюроси секретари:

— Канални умрбод ишлаб турувчи танага ўхшатиш мумкин. Буюк иншоот ўтган 50 йил мобайнида таниб бўлмас даражада ўзгарди. Гап фақат унинг бош сув олгичи икки ҳисса кенгайганидагина эмас. Катта Фарғона канали водийдаги барча сув ҳавзаларининг юраги бўлиб қолди. У ҳамма табиий оқимларни ягона тармоққа бирлаштирди, сув таъминотини яхшилаш имконини берди.

Каналдан фойдаланиш ҳам кўп жиҳатдан ўзгарди. Бир вақтлар йирик ва кичик гидротехник иншоотлар қўлда бошқарилган эди. Бошқарув-дарвоза бўлар, шлюзли қулфлар қўлда кўтарилар ёки туширилар эди. Эндиликда маҳаллий электр симлари билан таъминланмаган бирорта гидротехник иншоот йўқ.

Телемеханика, гидроиншоотни узоқ масофадан туриб бошқариш одат тусини олди. Олти бўлимнинг ҳар бирида диспетчер бошқарув пультлари ўрнатилдики, бу иншоотлар ишини 50—60 километрдан туриб тартибга солиш имконини берди. Шаҳрихон, Марғилон, Қўқон, Ғаниобод, Ёзёвон, Чинободда ана шундай пультлар, Фарғонада эса марказий диспетчерлик пункти ишлаб турибди.

Ҳозирги кунда телеавтоматик бошқариш тартибининг учинчи босқичи бормоқда. ТМ-130 системасини Совет Иттифоқида биринчи бўлиб жорий этаяпмиз. У замонавий ва истиқболли усул саналади.

А. ТЎХТАСИНОВ,
Ю. ЕФИМОВ,
СССР Журналистлар уюшмаси аъзолари.

КУТУБХОНАМИ ЁКИ ТАШВИШХОНА?

Қаршидаги М. Горький номли область кутубхонаси ходимлари қиш бошланиши билан этлари жунжиб, кайфиятлари ёмонлашиб кетди. Биринчи қор гўё уларнинг ичига ёққандек бўлди. Биноборин, уларни тушуниш қийин эмас: улар ишлаётган бинодаги ҳарорат кўчадаги ҳароратдан қолишмайди. Бу ерда ишладинг нимаю, кўчада юрдинг нима, барибир. Областда ягона халқ кутубхонасидаги аҳвол худди ана шундай.

Қаршидаги кутубхонанинг тарихи маданият соҳасидаги машъум «қолдиқ» принципининг яна бир аянчли рамзига айланди. Унинг биноси 10 йил давомида қурилди. Бино тантанали равишда қабул қилиб олинганидан сўнг кўп вақт ўтмай деворлари ёрилиб кетди, катта ремонт қилиш керак бўлиб қолди. Кутубхона залларига китобхонлар ўрнига яна қурувчилар киришди. Жавонлар тагида занг босган қувурлар ётар, ахлатлар тўпланиб қолган эди. Ҳеч ким шошилмайди, ҳар доим бўлганидек, ишчилар кам, материаллар етишмайди. Аввалги йиллардаги таниш манзаранинг ўзи. Область маданият бошқармасида ҳам, область ижроия комитетида ҳам бу туя гўшти еган бинога аввалгидек панжа орасидан қарашади. Ўн йил мобайнида авария ҳолатидаги бинони бунёд этган ношуд қурувчиларни эса ҳеч ким йўқламайди, улардан ҳеч нарсани талаб қилмайди.

— Умуман областимизда кутубхона иши яхши эмас, қиш бошланиши билан бу ишлар тўхтаб қолади, —деб рўй-рост тан олди область маданият бошқармаси бошлиғи вазифасини бажарувчи Қ. Қиёмова. — Қандай қилиб ишлаш керак? Ахир кутубхоналарнинг кўпчилиги мослаштирилган биноларда жойлашган. Улар асосан кўмир ёқиб иситилади. Бу йил эса кўмир билан таъминлаш анча мушкуллашди. Энди ўзингиз бир ўйлаб кўринг, бундай маданият «ўчоғига» ким ҳам келарди?

Шундай бўлса ҳам, М. Горький номли кутубхона ходимлари пальто ва пўстинларга ўралиб ишлашмоқда, ишончларини йўқотганларича йўқ.

Яқин орада ремонт тугашидан умидвормиз, — дейди кутубхона директори Ш. Маҳмадқулов. — Давлат ташкилотларидан ҳеч қандай ёрдам ололмагач, кооператорларга мурожаат қилдик. Ҳозир «Металлчи» кооперативи иситиш системасини ремонт қилиш билан шуғулланмоқда. Афтидан ишлар юришганга ўхшайди. Ҳеч бўлмаса қиш охирида биномиз исиб қолишидан умидвормиз.

Нима ҳам дердик, кутубхоначиларни ҳеч бўлмаса умидлари «иситмоқда». Областдаги кўплаб маданият уйлари совуқ азобидан қийналишга «маҳкум» этилганлар. Қарши шаҳар ёшлар уйи иситилмаяпти. Шундай қилиб десангиз, кутубхоналардагина эмас, амалда областнинг бутун маданият ҳаёти қишда «музлайди».

Ана шундай ярамас аҳвол учун бевосита жавобгар бўлган муассасаларда эса иссиқдан танангиз яйрайди. У ерда мазкур масалани ҳал этишга шошилмаётганликлари ҳам, эҳтимол, шу боисдандир...

В. ШУМАЙЛОВ,
ЎзТАГ мухбири.

ЧИҚИНДИЛАРДАН ФОЙДАЛАНИБ

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Химия институтининг олимлари капролактам ишлаб чиқариши чиқиндиларидан шиша эритишда фойдаланишни таклиф этдилар.

Институтнинг катта илмий ходими Н. Раҳимбеков ва унинг ҳамкасблари бу чиқиндилар ўз хусусиятларига кўра шиша ишлаб чиқаришда зарур бўлган содага ва натрий сульфатига яқин туришини аниқладилар. «Селикат» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг мутахассислари химик олимлар билан биргаликда ишланмани жорий этишга киришдилар. Бу ерда ана шу чиқиндилардан пардозлаш материали — шиша кристалит ишлаб чиқариш ўзлаштирилди.

Бир йилнинг ўзидагина капролактам ишлаб чиқаришнинг салкам уч ярим минг тонна қаттиқ чиқиндисидан фойдаланилди. Бу эса икки минг тоннадан ортиқ камёб содани тежаш имконини берди. Дастлабки ҳисоб-китобларга кўра, йиллик иқтисодий самара қарийб 150 минг сўмни ташкил этади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг мажлисида «Колхозчилар, совхоз ишчилари, гражданларнинг шахсий ёрдамчи хўжаликларини ва якка тартибда уй-жой қуришни янада ривожлантириш тўғрисида»ги партия-ҳукумат қарорлари Қашқадарё ва Сирдарё областларида қандай бажарилаётганлиги кўриб чиқилганди. Унда Сирдарё областида жиддий камчиликларга йўл қўйилаётгани кўрсатиб ўтилди. Биз у ерда бўлиб, деҳқон аёллар билан суҳбатлашдик.

РЎЗҒОРГА БАРАКА, ҲАЁТГА МАЗМУН

киритишда оила пудратининг ўрни алоҳида

Серфайз қишлоқ уйларидан бири. Кенг ҳовлининг тўрт томонига гир айлантириб нозик дид билан бежирим уйлар қурилган. Саф тортган ишкомлар ҳовлига файз бағишлаган. Бу ердаги озодалик, саранжом-саришталик уй бекасининг юксак фаросатидан дарак бериб турарди. Бу уй Жиззах районидаги Дзержинский номли совхозда жойлашган. Бу ерда қаҳрамон она Норгул Бойқозоқова истиқомат қилади. Улар яшайдиган қишлоқда барча шароитлар муҳайё: кўчалар асфальтланган, сув узатиш тармоқлари бор, газ ўтказилган.

Хонадонда кўпгина оилаларга намуна қилса арзийдиган хусусият бор: аҳиллик. У хонадонга қут-барака киритиб, дилларни ёритиб туради.

Меҳмонлар дарагини эшитиб, Норгул опа югуриб чиқди. Бирин-кетин уч келин кўришгани келди.

— Инобат — соғувчи, Муяссар ва Гулнора ўзим билан бирга тутзорда ишлайди. Икки гектар ерни ижарага олганмиз. Шунингдек қайнимга синглим тушган. Улар ҳам шу ҳовлида туришади. Мана бу бежиримгина уй уларники, ҳозир Москвада, армиядаги ўғлини кўргани кетишди, — деди Норгул опа.

Хонадон бошлиғи Тошпўлат ака пахта тозалаш заводи ишчиси. Укаси ва ўғиллари: шофёр, механик, қурувчи. Тутзорда тўрт нафар аёл ишлайди. Иш қизғин паллада уларга ўғил-қизлар, Тошпўлат аканинг ўзи ёрдамлашади. 1989 йилда совхоз пиллакорлари планни ошириб уддаладилар. Сўзсиз, бунда уларнинг ҳиссалари катта. Қолаверса, тутзордан чиққан бегона ўтларни ҳам ташлаб юбормайдилар, ижарага моллар олишган. Давлатга сут ва гўшт топширишади.

— Оилавий пудрат бизга жуда маъқул келди. Аввалги йили умумий даромадимиз 10 минг сўмни ташкил этди, — деди хурсандлик билан Норгул опа.

Шахсий ер инқилобгача ва ундан кейин ҳам ўз аҳамиятига эга эди. В. И. Ленин имзо қўйган Ер ҳақидаги дастлабки декретни эслайлик: бойларнинг ерлари камбағалларга бўлиб берилди. Шунинг учун ҳам улар янги ҳокимиятни ўзлариники ҳисобладилар. Сўнгра нима бўлди? Аста-секин ҳар бир дарахт учун ҳам солиқ сола бошладилар. Томорқалар қисқартирилди. Пахтазорлар деҳқон ҳовлиларигача кириб келди. Қишлоқларда қўйлар ва сигирлар камайиб кетди. Чунки уларни ем билан таъминлаш муаммо бўлиб қолди. Мана бир неча йил бўлди, янги шабада эсмоқда. Ижара, оилавий пудрат, томорқа сўзлари қайта жаранглай бошлади. Буларнинг бари деҳқоннинг ерга бўлган соҳиблик ҳиссини кучайтириш учун эди. Ҳақиқатда муз эригандек бўлди. Буни Бойқозоқовлар хонадони мисолида яққол кўриб турибмиз.

— Ҳовлимиз 26 сотих. Вақтида ака-укаларга берилган эди. Эндиликда бу ерда 5 та оила яшамоқда. Томорқа ва турар жой учун ер ажратилаётгани айни муддао бўлди. Ўзбек халқи учун шахсий уй, оила таянчи, киндик қони тўкилган жой. Бу ерда болалар ўсиб улғайишади. Юрт кўриб, билим олиб, яна қайтиб келишади. Ўз уйинг — кичик юртинг. У минглаб иплар билан инсонни боғлайди, — дейди Норгул опа.

Совхоз маъмурияти деҳқон ҳовлисини кенгайтириш вазифасини ишлаб чиқди. Хўжаликда суғориладиган ерлар кам бўлганлиги туфайли ҳар оилага 8—12 сотихдан ер ажратиш планлаштирилди. 1988 йилда 245 хўжалик томорқа билан таъминланди. Айни пайтда 350 та хўжаликка ер бериш ҳужжатлаштирилмоқда.

— Томорқа хўжалиги нима билан шуғулланиши кўпчиликни қизиқтирмоқда, — сўраймиз партия ташкилоти секретари Холисхон Бобоевадан.

— Ижарачи ҳам ернинг ҳақиқий эгаси ҳисобланади. Бироқ у колхоз, совхоз нимани планлаштирган бўлса шуни экади. Томорқа хўжалигида эса нима етиштиришни ўзи ҳал этади. Оиласи учун қишга жамғариб қўядими, тайёрлов ташкилотларига берадими, бозорга олиб чиқадими — бу унинг иши. Унга ҳеч ким буйруқ бера олмайди. Бу сўзсиз озиқ-овқат муаммосини ҳал этишга муносиб ҳисса қўшади.

— Хўжаликда ижтимоий вазифаларни ҳал этишга эътибор қандай?

— Кўраяпсиз, қишлоғимиз жамоли шаҳардан қолишмайди. Бу ерда 950 хонадон бор. Уларнинг 99 фоизи газлаштирилди. Ҳозир яна 90 хонадонга ўтказилаяпти.

— Фақат мактаб ва боғча масаласида етишмовчиликлар сезилади. Тангликдан чиқиш учун вақтинча кооператив боғчалар ташкил этишни кўзлаяпмиз. Инсонга чинакамига хизмат кўрсатилса, иш унуми ортаверади, — дейди партия ташкилоти котиби Холисхон Бобоева.

Котибнинг сўзларида жон бор. Совхозда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг барча тури бўйича 1989 йил плани бажарилди. Рентабеллик уч фоиз кўпайди. 420 минг сўм соф фойда олинди. Бу муваффақиятга улар оилавий пудрат асосида ишлаб эришмоқдалар. Хўжаликда 485 та пудратчи бўлиб, қишлоқ хўжалигининг барча соҳаси улар ихтиёрига берилган.

Пахтакор районида эса бошқа манзаранинг гувоҳи бўлдик. Жиззах райони билан Пахтакорни қиёслаш ножоиздек, албатта. Чунки Пахтакор райони чўл бағрида жойлашган. Уйлар кичкина, пастаккина, на газ бор, на сув. Гоҳгоҳида чироқ ҳам ўчиб қолади.

«Пахтакор» совхози ишчиси Шарофат Қурбонова эса ана шундай шароитда 11 фарзанд тарбиялаяпти. Қаҳрамон она деган номга муяссар бўлди.

— Ўтган йили оилавий пудрат асосида ишлашга ариза бердик. Бироқ ер ажратилмади. Умидимиз янги йилдан, — дейди у.

Унинг сўзини қўшниси қаҳрамон она Қурбоной ая ҳам тасдиқлайди.

— Уч ўғил, уч келиним бор. Бари совхозда ишлайди. Бири механик, иккинчиси шофёр, учинчиси тракторчи. Оиламизга ер ажратилса кўнгилдагидек бўларди. Ҳаммаси бир бўлиб ишга ёпишардилар. Бирлик кучайиб, оила мустаҳкамланарди. Аҳиллик бор жойда эса қут-барака бўлади.

— Ерларни оилаларга бўлиб бериш чўл шароитида қийин. Маъмурият коллектив пудратини маъқул кўради, — дейди совхоз партия ташкилоти котиби Ҳабибулло Жидилов.

— Сизнинг шахсий фикрингиз? — сўраймиз ундан.

— Оилавий пудрат хўжалигимизда йўқ эмас. Кунжут, ерёнғоқ, тарвуз етиштириш соҳаларида бор. Ишчи кучи кўп оилаларга пахтачиликда ҳам ер ажратса бўлади. Менинг оилам ижарага ер олган. Ўтган йили ҳар ойда 60—70 сўм олдик. Йиллик иш ҳақи, мукофотни ҳам қўшиб ҳисоблаганда 600—700 сўмни ташкил этди. Бу фақат 4 ойлик меҳнат — ўт юлиш учун. Экиш, юмшатиш, пахта териш совхоз зиммасида. Кўриб турибсизки, бу тўла маънода ижара эмас. Шундай оилалар ҳам бор. Шофёр ҳам, тракторчи ҳам ўзидан. Бундай оилаларга таянса бўлади.

Биз совхоз маъмуриятига қайси усулда ишлашни кўрсатмоқчи эмасмиз. Буни имкониятидан келиб чиқиб, ҳар бир хўжаликнинг ўзи белгилайди. Бироқ элнинг хоҳишига эътибор берилса, чакки бўлмасди.

Шу ўринда Хоразмда учратган бир далилни келтиришни маъқул кўрдим. У ерда пахтазорлар тўла оилаларга берилган, чорвачилик эса қисман. Областда 80 минг сигир бўлиб, уларнинг ем-хашаги учун 6 минг гектар ер ажратилган. Буларнинг 10 проценти ижарачилар қўлида. Шуниси мақтовга моликки, ялпи маҳсулотнинг 40 фоизини ана шу ижарачилар бераяпти. Бу далилларнинг ўзиёқ ижарачилик кони фойда эканлигини ва энг асосийси элга маъқуллигини кўрсатиб турибди.

Районда хотин-қизларнинг турмуш шароитлари ҳам яхши эмас. Келинг, буни аёлларнинг ўзидан эшитайлик.

— Биз коттежда турамиз. Олдимизда СоюзНИХИ тажриба хўжалигининг уйлари жойлашган. Уларда барча шарт-шароит: газ ва сув бор. Бизда эса йўқ. Биз давлатга ўгаймизми? — сўрайди Қурбоной момонинг келини Баҳриниса.

— Гоҳида сув ташийдиган машинанинг шофёрига 5 сўм бериб ялинамиз. Ахир катта оилага сув ташиб етказиш осонми? — деди иккинчи келин.

— Бизда болалар боғчаси етишмайди. Бувимиз 70 ёшга етди. Қачонгача бола боқади? Телевизорда кўрсатилади: кичкинтойларни болалар боғчасига автобусда йиғишар экан. Ҳавасимиз келади. Бизда шундай шароит қачон бўлади? — илтижо қилди Гулнора.

— Оиламизга ҳар ойда 4 та совун берилади. У ўн уч кишига етмайди, бу худди уруш йилларидагига ўхшайди, — куйинади Қурбоной момо.

Аёллар билан бўлган суҳбат уларнинг меҳнати ва турмушида кўпгина муаммолар йиғилиб қолганлигини кўрсатиб турибди.

Пахтакор шаҳрида 536 оила баракларда истиқомат қилмоқда, дейилди 1989 йил ноябрь ойида бўлиб ўтган район партия комитети пленумида. Ҳолбуки, биз қаламга олган уйлар бараклардан тузукми?

Энди деҳқон аёлларининг болаларига яратилган шароитларга эътибор берайлик. Совхозда иккита болалар боғчаси бор. Жойлар етишмаслигидан каравотлар устма-уст терилган.

— Ҳар ҳолда имкониятдан тўла фойдаланишга ҳаракат этаяпмиз. Бироқ бундай жойлаштиришимиз санитария ҳолатларига мос эмас. Бунинг учун юқоридан рухсат олиш керак экан, — деди совхоз хотин-қизлар кенгаши раиси Муяссар Бобожонова.

Бу ерда мактаблар ҳам талаб даражасида эмас. Иккита ўқув муассасаси бўлиб, уларнинг биригина замонавий лойиҳа асосида қурилган. Ўқитиш эса икки сменада. «Оқбулоқ» совхозида эса аҳвол янада ачинарли. Мактаблар турар-жойларда жойлашган, мослаштирилган. Савлат тўкиб турган совхоз маъмурий идорасининг ёнидаги кўримсизгина мактаб турғунлик йилларини эслатади. Болалар боғчасига талаб эса бу хўжаликда янада катта. Бу ерда ҳам каравотлар устма-уст жойлаштирилган. Бу танг аҳвол биргина шу райондами? Йўқ, албатта! Ҳозир бу республикамиздаги кўпгина қишлоққа хос хусусият!

Бу нохуш манзараларни кўрганимда, республика хотин-қизлар кенгашининг пленумида бўлиб ўтган суҳбат хаёлимга келди. В. И. Ленин номидаги совет болалар фонди Ўзбекистон бўлими раисининг ўринбосари И. Юсуповадан «Англияда ўтказилган гўзаллар баҳсига республикамиздан маблағ ажратилгани ростми?» — деб сўрашди. У тасдиқлади.

Ўзбекистонда болалар ўлими кўплиги, мактаблар ва боғчалар етишмаслиги учун одамлар болалар фондига ўзининг шахсий маблағини ўтказмоқдалар. Ана шундай қилиб йиғилган пулларни «кўз-кўз» қилиш учун ишлатилаётгани ўринлими? Қолаверса, аёллар гўзаллиги ҳақидаги тушунчалар Ўрта Осиёда Европага нисбатан бутунлай бошқача. Мен буни беҳуда ҳавога совурилган пуллар деб ҳисобладим. Ундан кўра бирорта мактаб ёки боғча қурилишига ўтказилса, мақсадга мувофиқ эмасмиди?

Энди яна совхоз ҳақидаги фикримизни давом эттирайлик. Бу ерда 500 оилага 20 сотихдан ер ажратилди. Бироқ уларнинг қурилишига ёрдам бериш борасида эса ҳеч қандай тадбир белгиланмади. Аҳолини бинокорлик материаллари билан таъминлашда Хоразм области тажрибаси қўллаб кўрилса чакки бўлмасди. Хоразмда 3—4 йил олдин ёғоч-тахта анқонинг уруғи эди. Ҳозир Чита билан бошланган алоқалардан икки томон ҳам тенг наф кўраяпти. У ердан вагон-вагон тахта, ёғоч олиб келинмоқда. Эвазига қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етказилиб берилмоқда.

Мақоламизни район партия комитетининг пленумида айтилган сўзлар билан якунлашни маъқул кўрдик: «Пахтакор» совхозини олиб кўрайлик. Барча бригадалар ижара пудратига ўтишган. Аммо совхоз раҳбарлари ижара пудратига тайёргарликсиз келдилар ва барча айбни ижарачиларга ағдардилар. Оқибатда совхоз пахтачилик, полизчилик соҳаларида йиллик планни уддалай олмади. «Самарқанд» совхози коллективи ҳам давлатга пахта топшириш планини бажармади. Йиллик планнинг 70 фоизи миқдорида пахта топширилди.

Пленумда таъкидланган бу фикрларнинг ўзиёқ оилавий пудрат бўлиб ишлашга ҳаракат қилаётган кишиларнинг талаблари хусусида ўйлаб кўришни тақозо этади.

Р. ЗАРИПОВА,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ОЛАМДА НИМА ГАП

МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

БУХАРЕСТ. ТАСС мухбирлари Дмитрий Дьяков ва Николай Морозов хабар берадилар: Биз СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзенинг Руминияга бўлажак ташрифига жуда катта аҳамият бермоқдамиз. Совет Иттифоқи раҳбариятига Руминияда содир бўлаётган жараёнлар хусусида ахборот берилади. МНФ кенгаши ижроия бюросининг аъзоси С. Брукан румин ва чет эл журналистлари учун ўтказилган матбуот конференциясида ана шуларни айтди.

Руминия Миллий нажот фронти сиёсий партия эмас ва ҳеч қачон шундай партия бўлмайди. Аммо апрель ойида бўладиган сайловда МНФ сиёсий мухолифлари билан курашда ўзининг бутун сиёсий таъсиридан фойдаланади, деб таъкидлади у. Назаримда, Руминияда Коммунистик партия ўз умрини яшаб бўлди, деб сўзини давом эттирди С. Брукан. Аммо бундан шу партия аъзолари бир-бирлари билан учрашмайдилар, фавқулодда съездни чақира олмайдилар, партиянинг янги номини ва янги программасини қидира олмайдилар, сайловда қатнаша олмайдилар, деган маъно чиқмайди.

Ғарбдан келган журналистлардан бири саволига жавоб бериб, С. Брукан Миллий нажот фронти учун «Бессарабия масаласи» деган масала йўқ, деди. Бундан ташқари ушбу территория ҳозир Молдавия ССР деб аталмоқда, деб эслатиб ўтди у. Руминия ва Совет Молдавияси аҳолиси ўртасида мулоқотга келганда яқин орада бундай алоқалар авж олиб кетишига умид қиламиз, деб уқтирди С. Брукан.

Турли тадбирларда иштирок этиш, одамларга яқин бўлиш, халқ дарди билан яшаш Буюк Британия бош министри Маргарет Тетчер фаолиятида асосий ўрин тутади. Бу унга катта обрў-эътибор келтирди.

СУРАТДА: Маргарет Тетчер Ньюпортдаги қишлоқ хўжалик колледжида.

АП—ТАСС сурати.

АФҒОНИСТОНГА ЁРДАМ

КОБУЛ. (ТАСС). Кейинги ҳафталарда СССРдан ва бошқа мамлакатлардан энг зарур кундалик эҳтиёж моллари Кобулга узлуксиз етказиб берилмоқда. Афғонистон Республикаси Министрлар Кенгашининг юкларни ташишни ташкил этиш фавқулодда комиссиясининг бу ерда бўлган мажлисида шу ҳақда гапирилди. Мажлис қатнашчилари Афғонистон пойтахтини Совет чегараси билан боғловчи Саланг довони орқали ўтадиган стратегик автомобиль йўлидаги аҳволини янада барқарорлаштириш тадбирларини муҳокама қилдилар.

«Совет қўшинлари Афғонистондан олиб чиқиб кетилгач, биродаркушлик урушини давом эттириш учун ҳеч қандай сабаб қолмади», — деди Бахтар агентлиги мухбири билан суҳбатда оппозиция дала командири Ашур. Унинг Фарёб вилоятида курашган отряди ҳафтанинг бошларида давлат ҳокимияти томонига ўтди. «Биз биродаркушлик халқ манфаатларига жавоб бермайди деган хулосага келдик ва яраш жараёнига қўшилдик», — деб сўзида давом этди Ашур. Сўнгги кунларда Фарёб вилоятида исёнчиларнинг умумий сони 150 кишига етадиган 4 та отряди ҳукуматга қарши қуролли курашни тўхтатди. Жоузжон вилоятида қабилаларнинг ҳукумат томонида курашаётган қасоскорларига «Афғонистон ислом партияси»нинг 45 кишидан иборат отряди қўшилди.

Афғонистон Республикаси хавфсизлик органларининг ходимлари ҳукумат фармонига мувофиқ Парвон вилоятида жойлашган исёнчи гуруҳларнинг биридан узоққа отадиган 80 та реактив снаряд сотиб олдилар.

ЗАРДУШТИЙЛАР АНЖУМАНИ

ДЕҲЛИ. ТАСС мухбири Сергей Латишев хабар қилади: Чоршанба куни Ҳиндистоннинг энг катта Бомбай шаҳрида кўҳна Зардушт дини тарафдорлари — зардуштийларнинг бешинчи жаҳон анжумани очилди. Улар пайғамбар Зардушт жаҳонни яхшилик билан ёмонлик ўртасидаги кураш майдони деб билиб ва охир-оқибатда яхшилик ғалаба қилишига ишонарди, деб ҳисоблайдилар. Анжуманда Ҳиндистон ва бошқа мамлакатлардан 4 мингдан ортиқ делегат қатнашмоқда. Бу мамлакатларда ҳам ўтнинг ҳар қандай нопок нарсалардан фориғ этувчи кучига сиғинадиган оташпарастлар яшайдилар. Тўрт кун давом этадиган мазкур анжуман қатнашчилари жаҳондаги турли мамлакатларда истиқомат қилаётган Зардушт жамоалари тинимсиз камайиб бораётган XXI аср бўсағасида омон қолиш истиқболларини, ана шу жамоалар ўртасидаги алоқаларни мустаҳкамлаш, уларнинг ўзига хос турмуш тарзини, диний ва фалсафий анъаналарини бундан кейин ҳам сақлаб қолиш йўлларини муҳокама қиладилар.

Анжуман қатнашчилари ҳузурида Ҳиндистон вице президенти Ш. Д. Шарма нутқ сўзлади, деб хабар қилади ПТИ агентлиги. У зардуштийларнинг ҳалол ва покиза воситалар ёрдамида юксак натижаларга эришиш сингари мўътабар диний ақидаларидан кенг фойдаланиш зарурлигини таъкидлади. Ҳиндистон бош министри В. П. Сингх ва республика президенти Р. Венкатараман анжуман қатнашчиларига табрик мактублари йўлладилар. Бу мактубларда Ҳиндистоннинг мустақилликка эришишида ва мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий тараққиёт йўлидан янада олға силжишида мазкур дин тарафдорлари жуда катта хизмат қилганликлари таъкидланади.

Статистика маълумотларига қараганда, ҳозир Ҳиндистонда форслар номи билан машҳур бўлган 50 мингдан ортиқ зардуштийлар яшайди. Улар янги эранинг VII асрида диний таъқиблар натижасида Эрондан бу ерга келиб қолишган. 800 миллион аҳоли яшайдиган Ҳиндистонда, энг аввало Бомбай шаҳрида, жаҳонда энг кўп зардушт жамоалари тўпланган. Жамоа аъзоларининг туғма меҳнатсеварлиги ва ғайрати туфайли ўзининг янги ватанида — айниқса бизнес, савдо-сотиқ ва маданият соҳасида катта таъсир кучига эга. Зардуштийлик исломга қадар ҳозирги Озарбайжон ва Совет Ўрта Осиёсининг баъзи ерларида жуда кенг тарқалган эди.

ОЙ САТҲИНИ ЎЗГАРТИРИШ ЛОЙИҲАСИ

ТОКИО. ТАСС мухбири Валерий Агарков хабар қилади: **Космик фазони тадқиқ этувчи Япония миллий бошқармаси (НАСДА) ой сатҳини амалда ўзлаштиришнинг кенг кўламли программасини тугал ишлаб чиқди. Уни 2005-йилгача бўлган даврда амалга ошириш режалаштирилган.**

90-йиллар бошларида — ер йўлдошини ўзлаштиришнинг дастлабки босқичида ойнинг муайян районларига ўрнатиладиган аппаратлар ёрдамида унинг сатҳи тузилишини, физикавий ва химиявий хусусиятларини ўрганишга киришиш мўлжалланмоқда. Олинган маълумотлар таҳлил қилинганидан кейин сув манбалари тўғрисидаги саволга жавоб бериш мумкин бўлади. Шундан сўнг мазкур босқичнинг ўзида роботларнинг мунтазам экспедициялари бошланади. Уларнинг вазифаси фойдали қазилмалар намуналарини тўплашдан, ойда одам яшайдиган муқим станцияни қуриш учун майдон танлашдан иборат бўлади.

У лойиҳага мувофиқ шу ўн йилликнинг иккинчи ярмидаёқ қурила бошланади. Қурилиш ишларини бу пайтга бориб махсус ишлаб чиқиладиган, кўп вазифани бажара олувчи роботлар олиб боришади. Худди шулар ойдаги базада одамлар ишлай олиши учун зарур шарт-шароитларни вужудга келтиришлари керак. Роботлар сув ва кислород, энергия ишлаб чиқарадиган заводлар бунёд этишади. Ана шундан кейингина станцияга япон мутахассисларининг беш кишидан иборат дастлабки группаси келади. Бу воқеа, кутилаётганидек, 2000 йилга бориб юз бериши мумкин.

Экспедициялар ойдаги станцияда «вахта услуби» билан ишлаб, у ерда бир неча ҳафтада алмашиниб турадилар. Вахтадаги бригадалар минерал ресурсларни саноат йўли билан қазиб ола бошлайдилар. Маҳсулот дастлаб ой атрофи орбитасидаги «омборлар»га чиқарилади, у ердан эса юк ташувчи космик кемалар ёрдамида сайёрамизга келтирилади. Хом ашёни қайта ишловчи комбинатлар қуриб битказилганидан кейин ерга фақат тайёр маҳсулотгина олиб келина бошланади.

Япония Ташқи савдо ва саноат министрлиги экспертларининг дастлабки ҳисоб-китобларига қараганда, ойда одам яшайдиган станцияни бунёд этиш учун қарийб 80 миллиард доллар керак бўлади. Ҳозирги босқичда Япония космик техника яратиш соҳасида анча орқада қолаётганлиги туфайли ойни ўзлаштириш лойиҳаси АҚШ билан ҳамкорликда амалга оширилади.

ҲАЁТ ЧИРОҚЛАРИ

Тошохур адрларига қор ёққанига бир ойдан ошди. Унинг совуқ ҳавоси баданни жунжиктиради. Қуёш ҳам аллақачон тафтсиз, дарахтларнинг яланғоч шохларида эса қиш булдуриғи. Ер ҳам қор остида ором олади.

Андижоннинг жанубий-шарқига қараб юрилган сари иқлим ўзгара боради. Минглаб йиллар олисдан келаётган, хазина ортилган нортуялардек ўркач-ўркач адирлар, ундан нарироқда эса садаф тишларини ярақлатиб жилмаяётган тоғлар силсиласини кўрасиз.

Қўрғонтепанинг Фрунзе номли совхози ерлари ана шу тоғ этакларидаги адирликларга жойлашган. Бу хўжаликда илгари, аниқроғи 1980 йилларгача пахта етиштириб келинди. Ҳосилдорлик 25 центнердан ошмади, оилалар даромад нималигини билмай ўтдилар. Натижада турмуш даражаси паст эди. 1980 йилдан бошлаб хўжаликда картошка, мева, полиз маҳсулотлари, пиёз ва бошқа сабзавотчилик уруғлари экила бошланди. Йилдан йилга аҳвол ўзгара борди. 1988 йилга келиб, етиштирилаётган маҳсулотлардан 1,5 миллион сўм фойда кўрилди. Совхоз ишчиларининг қўли пул кўрди, уйларига барака кирди, кўнгилларига ёруғлик қўнди.

— Хўжалигимиз катта, 1050 ишчиси бор, — дейди совхоз директори Маҳмуджон ака Олимжонов. — 1989 йил ҳам барча тармоқлардан яхши ҳосил олинди, планлар ошириб бажарилди. Совхоз иши асосан кўп болали, саноат корхоналарида ишлай олмайдиган аёлларга, қўшни қишлоқ, республикалардан келадиган ижарачиларга қолган. Шу азамат онахонларимиз, опа-сингилларимизга раҳмат! Ёшлар бармоқ билан санарли, эркакларимиз оз.

— Нега шундай? Ёки ишчилар маоши кўнгилдагидек эмасми? — сўраймиз ундан.

— Йўқ, ундай эмас, — жавоб қилади директор. — Ўртача маош 200—220 сўмга тўғри келади. Бу районимиздаги колхоз ва совхоз меҳнатчиларининг иш ҳақидан кўп. Бунинг биринчи сабаби хўжалигимиз Советобод шаҳри ўрамига жойлашган. Шаҳарда кабель, фатон заводлари, паррандачилик фабрикаси бор. Кўплаб ёшларимиз, эркакларимизнинг асосий қисми шу жойларда. Иккинчи сабаби бизларда ҳордиқ кунисиз ишланади.

— Ўтган йили айрим районларда, жумладан Балиқчида меҳнатчилар шанба, якшанба кунлари дам олишди. Натижа кутилганидан ҳам зиёда бўлиб чиқди. Улар илғорлар қаторида пахта тайёрлаш планини бажаришди.

Маҳмуджон ака бироз ўйга толди. Сўнгра фикримизни тушунгандек сўзида давом этди:

— Тўғри, бундай янгиликларни қўллаб-қувватлаш лозим. Янгиланишни чуқур ҳис қилган, сўзи билан иши бир раҳбарлар фаолиятида халқ дилидаги армонлар юзага чиқаяпти. Биласизми, агар помидор ёки шафтоли пишиб турса, ишни тугатиб бўлмайди-да. Ўша мевалар айни пайтда териб олинмаса чирийди, сасийди. Шунинг учун ҳосилни қисқа дамларда йиғиштириб олишга тўғри келади.

Совхоз директори тажрибали деҳқонлардан. Давр синовидан ўтган. Унингча, бу ерлар пахтага эмас, фақат мевага, картошка, сабзавот, полиз экинларига қулай. Шудгорга фақат маҳаллий ўғит солинади. Фосфорли ўғитлардан оз-оз фойдаланилади. Минерал ўғитлар бу ернинг «қонини бузади».

Совхоз ерга, табиатга, одамларга меҳр-оқибат кўргизиб кам бўлмади. Қаддини тиклабгина қолмай, бойиб бормоқда.

Совхозга картошка уруғлиги Россиядан келтирилади. Пиёз, сабзи каби сабзавот уруғлари хўжаликда етиштирилиб, ундан меҳнаткашлар катта даромад олмоқдалар.

Суҳбатимиз аста-секин ўтмишга кўчди. Қовунлар, тарвузлар, ўрик-олмаларнинг бебаҳо навлари эсланди.

— Ўзимизнинг хонаки, қумоқ-қумоқ бўладиган серҳосил картошкаларимиз йўқолиб кетганидан афсусланамиз. Ахир унинг мазаси ҳам, тўйимлилиги ҳам бўлакча эди-да. Қўрга кўмиб, ҳатто тандирга ёпиб ҳам ейилаверарди.

— Пахтага сажда қилавериш кўп нарсаларни хаёлимиздан учириб юборди, — дейди М. Олимжонов куюниб. — Тилими тилни ёрадиган кўкча, чўкар, босволди, шакарпалаклар қани? Субхони, тўхлики, оқ ўрик, қандак ўриклар борми ҳозир? Жийда, ноклар деярли йўқолиб кетди. Писта, бодомни «Қизил китоб»га киритса бўлаверади. Уларнинг бозордаги нархи кечагина 6 сўмдан ошмас эди, ҳозир 15 сўмга кўтарилди.

Совхоз миришкорларининг режалари ибратли. Келажакда адирлар бағрида полиз экинлари экишга барҳам берилиб, 1000 гектар боғ барпо қилинади. Чунки полиз экинлари кўп сув талаб қилади. Сув эса адирларни емиради, авлодлар учун яроқсиз ҳолатга келтириб қўяди. Шунинг учун ҳам адирлар ёнбағирларида жийда, бодом, олма, ёнғоқ, ўрик, нок каби мевали кўчатлар, узумлар экилмоқда. Тошохур массивининг ўзида 600 гектарли боғ яратилди. 7 гектар ерга бодом экилди. Янги қишлоқ — Бодомзор бунёд этилаяпти. Унинг маркази Хонободдан 15 чақирим олисда жойлашган. Янги мактаблар, боғчалар, клублар қурилади. Кенг, замонавий кўчалар чиқарилади, кўркам уйлар қад кўтаради. Тошохурнинг ана шу Бодомзор қишлоғида ҳозирнинг ўзида ҳаёт чироқлари порлаб турибди.

Совхозда келгуси йилда 10 километрлик йўл асфальтланади. 415 ўринли мактаб, боғча болаларни ўз бағрига олади. 3.000 тонна мева ва картошка сақланадиган совутгич қурилади. Албатта бу ишларнинг ҳаммаси ўз-ўзидан бўлмайди. Ана шу кенг кўламли ишлар Абдуғофир Қодиров, Райимжон Эрматов, Муқимжон Содиқов, Жалил Ниёзбеков, Худойберди Қўзибоев ва хўжаликнинг асосий юкини елкасида даст кўтараётган заҳматкашлар фидойилиги туфайли рўёбга чиқади. Ерни, элни севган ана шу қўли қадоқ кишилар учун бепул иссиқ овқат ва бошқа қулайликлар хамир учидан патир. Ишнинг кўзини биладиган хўжалик жонкуярларини ҳар қанча қадрласанг, ардоқласанг озлик қилади. Чунки ана шу қўли гул, дили пок одамларнинг ўзлари ҳам гўзаллашиб бораётгандек.

Офтобнинг заиф нури Тошохур адирлари бағридаги қорлар устида жилоланади. Тоғлардан Хонобод қишлоғига қишнинг аччиқ шабадаси елиб, юзингга урилади. Негаки, тоғларга қиш барвақтроқ келган.

У. ШУКУРОВ,
О. АБДУРАҲМОН.

Ерқўрғон ўз сирини очмоқда

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Археология институтининг олимлари Косон районининг «Ударник» совхози территориясидаги қадимги Ерқўрғон шаҳри ўрнида узоқ кутилган кашфиёт қилдилар. Бу ерда қазишмалар чоғида Александр Македонский давридаги Греция меъморчилик маданияти анъаналари усулида қурилган бино топилди.

— Грек босқинчиларининг қўшинлари Самарқандга юриш олдидан Қашқадарё водийсида қишлаганлиги фақат ёзма манбалардан маълум эди, — дейди институт отрядининг бошлиғи Н. Нефедов. — Мана биринчи топилма, у греклар бу жойларда бўлганлигининг ашёвий далилидир. Афсуски, Ерқўрғон орқали канал ётқизган қурувчилар ноёб бинонинг бир қисмини бузиб ташлаганлар. Эндиликда ноёб топилмани сақлаб қолиш ва уни кейинчалик ўрганиш учун шошилинч тадбирлар кўриш талаб этилади.

Ерқўрғон 15 йилдан кўпроқ вақтдан бери ўз сирлари билан археологларни ҳайратда қолдириб келмоқда. Бу ерга АҚШ, Англия, ГФРдан кўпгина олимлар келишди. Биргаликда қазилма ишлари олиб бориш мўлжалланмоқда.

(ЎзТАГ).

Бир пиёла чой устида

Дам олиш саҳифаси

ТАБИАТ ИНЪОМЛАРИ

КАМАРСАДА

Табиат — буюк кашфиётчи ва яратувчи. Камарсада булоқларидан сув ичиб кўрсангиз, бунга сиз ҳам амин бўласиз. Тип-тиниқ, муздек, танга роҳат бағишлайдиган оби ҳаёт. Чуст шаҳрининг меҳригиёси ҳам шу Камарсаданинг сўлимлиги, унинг булоқларидаги зилол сувлар эмасмикан?

Асли ўзи чустлик, республикамизда биринчи бўлиб 1926 йилда халқ шоири номини олган Муҳаммад Шариф Сўфизода номидаги боғ ҳам Камарсада булоқлари билан музайян.

Ёзда анвойи гуллар барқ уриб очилиб ётади, узоқ-яқиндан келган меҳмонлар учун қулай шароит яратилган. Бу масканда инсон қадами қишин-ёзин узилмайди.

Боғнинг кираверишдаги эшиги ёнида икки булоқнинг ҳар биридан сув мунтазам оқиб туради.

Сўфизода боғи ичида йигирма тўртта булоқ кўзи бор, ундан 350—400 литрдан ортиқ сув маҳалла хонадонларига йўл олади. Одамлар мана шу чашмалар ёрдамида экин экиб, дарахт кўкартиришади.

— Боғ ичида ҳозир саккизта чойхона, еттита ошхона мунтазам ишлаб турибди. Бир юз қирқта қозон ўрнатилган, ёз ойлари бир кунда беш мингдан зиёд киши дам олади, — дейди боғ директори Султонов.

Ҳа, бу ердаги болалар майдончалари, кино, концерт заллари каттаю кичикнинг маданий дам олиши учун хизматда. Боғ 1935 йилда ташкил этилган. XVIII асрда қурилган мавлоно Лутфилло минораси қад кўтариб турибди, ёнгинасида шоир Сўфизода ҳайкали. Ўша пайтда яратилган тарихий обидалардан — мачитга солинган гуллар кечагидек инсон баҳри-дилини очади. Чинорлар кўкка бўй чўзган.

Одамларнинг айтишларича, бу ерда 5—6 кишининг қулочи етмайдиган катта сада бўлиб, унинг ичи камар, шу саданинг тагидан булоқ суви оқиб турган. Шунга кўра бу жойларни Камарсада деб аташган.

«Географик номлар» китобида талқин этилишича, водийнинг пастлик ери камар деб юритилган. Лекин, менингча, ҳарқалай биринчи талқин тўғри бўлса керак.

Узоқ қишлоқлардан ёш-кексалар Чустга келишса, албатта, бу зилол сувдан ичмасдан қайтишмайди. Отахонларимиз қиш чилласидан чиқиб, ёз бошланиши билан зиёрат учун бу масканга йўл оладилар. Сувдан мириқиб ичиб «етказганингга шукур», деб ҳузур қилишади.

...Катта тошлар остидан интилиб, қисиниб, туртиниб булоқ уйғонди. Қайсидир сахий қалб эгаси тошни суриб, булоқча кўзини очиб юборди, шарқираб оби-роҳат кенгликка сингди. Кимдир дарахт экди, анвойи гуллар пайдо бўлди, атроф ўт-ўланларга бурканди.

Ҳа, қишлоқларимизда, шаҳримизда қанчадан-қанча булоқлар бор. Агар биз уларни авайлаб, атрофини тозалаб дарахтзор қилсак, дам олиш масканларига айланади. Афсуски, кўпгина қишлоқларимиздаги булоқларга ҳеч ким эътибор бермаслиги натижасида уларнинг кўзлари беркилиб қолмоқда.

Булоқлар — табиат бойлиги, инсон учун яратилган сув манбаи. Келинг дўстлар, уларни авайлаб-асрайлик, зилол сувларимиз қадрига етайлик!

Мансур ИНОМХОНОВ.

Ёркин уфқ

ҒАМХЎРЛИК

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюроси яқинда 1990 йили республикада халқ таълими, маданият ва соғлиқни сақлаш соҳаларидаги аҳволни яхшилаш юзасидан қўшимча тадбирлар программасини маъқуллади. Бу эса жумҳуриятимизни иқтисодий ва ижтимоий ривожлантириш режаларига тегишли ўзгартишлар киритиш имконини беради. Уларнинг моҳияти нималардан иборат?— деган савол туғилиши табиий.

Биринчидан, кам маош оладиган оиладаги камқонлик дардига чалинган ҳомиладор аёллар текин озиқ-овқат ҳамда витамин терапияси билан таъминланадилар. Бунинг учун республика бўйича 36,6 миллион сўм ажратилади.

Иккинчидан, оила даромади унинг ҳар бир аъзосига тақсимланганда 75 сўмдан ошмаса, бундай хонадоннинг аёли ҳомиласининг йигирманчи ҳафтасидан бошлаб кунига икки сўмлик ҳисобида соғлиқни сақлаш органлари белгилаган рўйхат бўйича озиқ-овқат олади. Унга гўшт, сарёғ, тухум, сут ва сут маҳсулотлари, сабзавот, ёрма, мева-чева киради. Бу қоида янги йилнинг 1 январидан амалга оширилмоқда.

Камқонлик дардига чалинган барча ҳомиладор жувонларга витаминли дори-дармонлар терапевт шифокор ёки гинеколог-акушернинг хулосасига кўра хотин-қизлар маслаҳатхоналари, поликлиникаларнинг аёллар кабинетлари, қишлоқ врачлик амбулаториялари орқали берилади.

Ҳомиладор жувонларга витамин терапияси 50 кун давомида учта курсни: ҳомиладорликнинг 16-, 24-, 34-ҳафталарида ўтказишни кўзда тутади.

Бу тадбирлар бўлажак оналарнинг саломатлигини мустаҳкамлабгина қолмай, уларнинг чақалоқлари ҳам соғлом бўлишларига кафолатдир.

Д. ҚОБУЛОВА,
Ўзбекистон ССР соғлиқни сақлаш министрининг ўринбосари.

ГУРУНГ

Балиқчи районида дам олиш кунларини мароқли ўтказиш, хўжаликлар, муассаса ва ташкилотлар ишчи-хизматчиларининг «Бир пиёла чой устида» гурунгини ташкил этиш одат тусига кирмоқда. Шанба, якшанба кунлари «Балиқчи» ва «Чинобод» ресторанларида ана шундай тадбирлар мунтазам ўтказилаяпти. Бу эса ишчи-хизматчиларга фидокорона меҳнатдан сўнг мазмунли дам олиш имконини бермоқда.

«Чинобод» ресторани якшанба куни ҳам ҳар қачонгидек гавжум бўлди. Бу ерда қурилиш ташкилотлари ишчилари, инженер-техник ходимларининг навбатдаги гурунги ўтказилди.

Кечки соат 5. Бу ер тўйхонани эслатади. Дастурхон тўкин. Карнай-сурнай садолари янгради.

Бошловчи кечани очиқ деб эълон қилиб, йиғилганларни таомлар, мева-чевалардан еб, чой ичишга таклиф этди. Навбат санъаткорларга берилди. Дилрабо куй, қўшиқ ва лапарлар қурувчиларни хушнуд этди. Йигит-қизлар рақсга тушдилар.

Гурунг фаоллари кеча қатнашчиларига рақамлар ёзилган қоғозларни тарқатдилар. Бошловчилар рақамларнинг эгаларини ўртага таклиф этишди. Улар ўзларига берилган саволларга енгил кулги ва ҳажв билан жавоб қайтардилар. Саволга маъноли жавоб берилганда қарсаклар янгради. Сўнг қурувчилар даврага чиқиб, ашула, аския айтиб, рақсга тушиб, маҳоратларини намойиш этдилар.

Йиғилганларни халқ депутатлари Балиқчи район Совети ижроия комитетининг раиси Олимжон Ҳожиев, район партия комитети идеология бўлимининг мудири Обиджон Раҳматуллаев табриклаб, ишларига муваффақият, сиҳат-саломатлик тиладилар.

«Бир пиёла чой устида» ўтказилган гурунг унинг қатнашчиларида катта таассурот қолдирди.

Ҳ. ЙЎЛДОШЕВ.

СПОРТ АХБОРОТИ

ХОККЕЙ

Анъанага кўра янги йилнинг дастлабки кунларида ёшлар ўртасидаги жаҳон чемпионати ниҳоясига етади. Бу сафар ҳам шундай бўлди. Илгари хабар берганимиздек, галдаги биринчиликда канадалик хоккейчилар зафар қучиб, ғолиблик шоҳсупасининг юқори поғонасига кўтарилдилар. СССР терма командаси эса кумуш медаль билан тақдирланди.

Мусобақанинг охирги куни ўтказилган матчлар ўйинлар жадвалига аниқлик киритди. Чехословакия — Канада ва СССР—Швеция матчларидан сўнг уч совриндор маълум бўлди. Кейинги учрашувлар ҳам мухлисларда яхши таассурот қолдирди. Финляндияликлар америкалик хоккейчиларни 6:3 ҳисобида мағлубиятга учратдилар. Норвегия — Польша командалари ўйинида 7:3 ҳисоби қайд этилди. Пировардида ўйинлар жадвали қуйидагича бўлди.

	У	Ш	О
Канада	7	36-18	11
СССР	7	50-23	11
Чехословакия	7	51-17	10
Финляндия	7	32-21	9
Швеция	7	38-29	9
Норвегия	7	25-51	4
АҚШ	7	22-37	2
Польша	7	7-65	0

ТЕННИС

Лондонда Англиянинг очиқ биринчилиги давом этмоқда. Унда мамлакатимиз шарафини ҳимоя қилаётган вакилларимиз муваффақиятли қатнашмоқдалар. Иккинчи даврада горькийлик Андрей Мазунов чехословакиялик Пётр Корбелни енгди. Москвалик Галина Мельник эса Жанубий Корея вакили Ким Юн Сунга имкониятни бой бериб қўйди. Кейинчалик икки вакилимиз ғалабага эришди. Бокулик Валентина Попова шотландиялик Саре Харридан, москвалик Ирина Палина англиялик Андреа Холтдан устун келишди.

* * *

Австралиянинг Канберра шаҳрида ўтказилаётган халқаро мусобақада минсклик Наталья Зверева бор маҳоратини намойиш этаяпти. У чорак финалда чехословакиялик кучли спортчи, ўтган йилги ана шундай мусобақа ғолиби Хелену Суковани мағлубиятга учратиб, ярим финалда иштирок этиш ҳуқуқини қўлга киритди.

БАСКЕТБОЛ

Эркаклар командалари ўртасида Европа чемпионлари кубоги учун учинчи тур учрашувлари бўлиб ўтди. Испаниянинг «Барселона» клуби Польшанинг «Лех» командасини 125:73 ҳисобида мағлубиятга учратди. Югославиянинг «Югопластика» баскетболчилари ҳам навбатдаги ғалабани қўлга киритдилар. Бу сафар улар Франциянинг «Лимож» клубидан устун (103:83) келдилар.

Бошқа учрашувлар натижаси: «Арис» (Греция) — «Филипс» (Италия) —94:77, «Маккаби» (Тель-Авив) — «Коммодоре ден Хелдер» (Голландия) — 97:83.

Уч турдан сўнг олти очко тўплаган Югославиянинг «Югопластика» клуби пешқадамлик қилаяпти.

ВОЛЕЙБОЛ

Германия Федератив Республикасининг Бремен шаҳрида аёллар командалари ўртасида халқаро мусобақа давом этмоқда. «А» группасида қатнашаётган СССР терма командаси волейболчилари навбатдаги учрашувда имкониятни бой бериб қўйдилар. Вакилларимиз кескин курашда кубаликларга ютқаздилар — 2:3. Ҳозир СССР терма командаси ўз группасида иккинчи ўринни эгаллаб турибди.

ШАХМАТ

Лондонда ўтказилаётган халқаро турнирда югославиялик гроссмейстер Предраг Николич пешқадамлик қилаяпти. У еттинчи турда англиялик Майкл Адамсни мағлубиятга учратгач, очколарини 5 тага етказди.

УМИД ҒУНЧАЛАРИ

Халқимизнинг нафис адабиётга ихлоси баланд. Шунинг учун ёшлигида шеъриятга қизиқмаган, ҳеч бўлмаганда икки байт назм битмаган ўзбекни топиш қийин. Ғазалхон шоирлар ватани — Андижоннинг Қўрғонтепаси ҳам бундан мустасно эмас. Қишлоқ ёшларидаги қизиқиш, қобилиятни ривожлантириш мақсадида халқ таълими бўлими район марказида «Гулхан» адабий-ижодий тўгарагини ташкил этди. Унга СССР Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси Одил Абдураҳмон раҳбарлик қилмоқда.

Крупская номли пионер ва ўқувчилар уйи қошидаги «Ғунча» уюшмасининг ёш ижодкорлари эса истеъдодли ҳаваскор шоир Турсунбой Мадумаров бошчилигида иш олиб бормоқдалар.

Ҳар иккала тўгаракнинг ўз олдига қўйган асосий мақсади, биринчидан, қалам тебратишга меҳри тушган ёшларга амалий ёрдам кўрсатиш бўлса, иккинчидан, қобилиятли йигит-қизлар ижоди билан район меҳнат аҳлини таништириш, вилоят ҳамда республика матбуотида чиқишига оқ йўл тилашдир.

Одатда ҳар бир яхши ташаббуснинг қанот ёйиши жойга, замонга, шароитга боғлиқ бўлади. Бу борада район халқ таълими бўлими раҳбарларининг ғамхўрлиги мақтовга лойиқ. Қайта қуриш, демократия ва ошкоралик талабларидан келиб чиққан маорифчилар машғулот ўтказиш учун алоҳида хона ажратиб беришди, адабиёт назариясига оид методик қўлланмалар билан таъминладилар.

Умид ғунчаларининг дастлабки нишоналари район газетаси саҳифаларида кўрина бошлади. Зулфия Раимбердиева, Раъно Эргашева, Муниссхон Ортиқова сингари мактаб ўқувчиларининг Ватан, табиат ва инсонийлик ҳақидаги шеърларини газетхонлар илиқ кутиб олишди.

О. НАРИМОВ.

Олтин кузнинг ойдин йўлига соғинтириб келган қиш фасли кумуш зарралар сочди. Ям-яшил игнабарглар устига оппоқ учқунлар қўнди. Бутун борлиқ осуда, хушрўй мудроқ далалар, шилдираган қўшиқчи ўрмонлар уйқуда.

Шаҳару қишлоқлар эса тобора обод бўлиб, кўҳликлашиб бормоқда. Тарихий обидалар ёнида қад кўтараётган замонавий бинолар улар ҳуснига ҳусн қўшмоқда. Шу жумладан, Наманганнинг янги савдо расталари ҳам мафтункорлиги билан киши ихтиёрини ўзига жалб қилади.

Табиат шайдоси Бахтиёр Алимов бу қўш суратни газетхонларга қиш кунларидан туҳфа қилиш учун олиб келибди.

Чет эл юмори

ҚУЛФАТ

— Қўшнижон, бошимга кулфат тушди, кучугим қочиб кетди.

— Кечирасиз, хотинингиз сизни ташлаб кетганда бунчалик қайғурмаган эдингиз-ку.

— Хотинимда халқаро кўргазманинг учта медали йўқ эди-да.

ҚУШНИМ ОЛДИ

— Биласанми, сийқаси чиққан роялимни машинага алмаштирдим.

— Қандай телба бунга журъат қилди?

— Деворнинг нариги томонида яшайдиган қўшним.

Русчадан
Р. РАҲИМОВ таржимаси.

Назм дафтаридан

НОРИН МАВЖЛАРИ

Қишлоқ оқшомларин эслайман мудом,
Таътил чоғларида менга ҳамнафас.
Соғинган юракка бағишлар илҳом,
Лиммо-лим қувончлар қалбимга сиғмас.

Мен учун таниш бу гўзал маъволар—
Болаликдан сирдош Норин бўйлари.
Онам алласидай рангин жилолар—
Дилга ором эрур тонгги куйлари.

Қаердадир сайрар бедана тоблаб,
Ишқибоз чолларнинг оромин бузар.
Қўзилар маърашар тарафма-тараф,
Боғ бағрида ором топар юлдузлар.

Узоқда янграса сурнай навоси,
Билинг, келин тушар олис қишлоққа.
Ҳеч ким сезмас қўшни йигит ноласин —
Пинҳон бош эгади у шум фироққа.

Қишлоқ оқшомлари серфайз, нурафшон,
Ҳаёт китобига муҳр босгансиз.
Унутмам мен сизни, унутмам бир он,
Ёшлик-шўхликларим бўлиб қолгансиз.

УЧРАШУВ

Тун қўйнида тўлин ой
Сув бетида ўйнайди
Борлиққа бериб чирой
Норин томон бўйлайди

Қатор-қатор тераклар
Шивир-шивир сўзлашар
Бир-бирини ардоқлаб,
Сенсирамай, сизлашар.

Жим-жит эди бу олам
Дарё унга ҳукмрон.
Ер келганда жилмайиб.
Йироқлаб кетар ҳижрон.

Вазмин тутса ҳам ўзин,
Дук-дук урар юраги
Унинг роҳатбахш сўзин
Тинглаш менинг тилагим.

Тун қўйнида тўлин ой
Сув бетида ўйнайди.

ДАРЁ ЎЙНАБ ОҚАДИ

Баланд-баланд тоғлардан,
Қир-адиру боғлардан
Нур улашиб борлиққа,
Ошиқ бўлиб шодликка
Норин ўйнаб оқади,
Оқишлари ёқади.

Дарёнинг бўйларида,
Шаршара куйларида
Ёшлигим изи қолган,
Севгим юлдузи қолган,
Норин ўйнаб оқади,
Оқишлари ёқади.

У оқаркан шошилиб,
Қора дарё қўшилиб,
Сирдарё бўлиб кетар,
Бир сирни олиб кетар,
Норин дарё оқади,
Оқишлари ёқади

Муҳаммаджон УРМОНОВ.

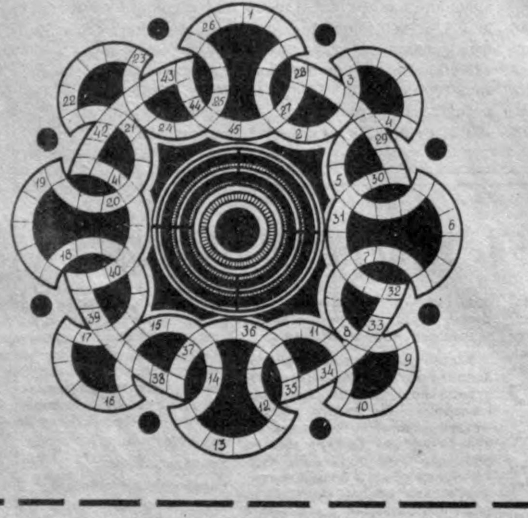

БОШҚОТИРМА

1. Пахта етиштирувчи. 2. Тараққиёт, равнақ. 3. Эркаклар исми. 4. Ўсимликларин сайиш қилиш. 5. Дераза пардаси. 6. Саид Аҳмаднинг «Уфқ» асари қаҳрамонларидан бири. 7. Кигиз. 8. Матога босиладиган тарам-тарам гул. 9. Фарғона областидаги район. 10. Футбол командаси. 11. Курорт шаҳар. 12. Кема қисми. 13. Тиниш белги. 14. Қариндош. 15. «Пахтакор» командаси бошлиғи. 16. «Сўна» романининг муаллифи. 17. Чиғир. 18. Баҳор. 19. Адабий жанр. 20. Сопол идиш. 21. Учи ўткир қурол. 22. Қўшиқ. 23. Набиранинг фарзанди. 24. Баландлик, қир. 25. Мусиқа асбоби. 26. Муносиб, яхши. 27. Энг азиз неъмат. 28. Латофат, гўзаллик. 29. Кишининг бутун вужуди. 30. Мансаб, лавозим. 31. Анголанинг маъмурий маркази. 32. Янрик шаҳарлардаги қаср. 33. Марта. 34. Шахмат донаси. 35. Каштачилик маҳсулоти. 36. Юк кўтариш механизми. 37. Мусиқа ёзуви. 38. Ажойиб, ғаройиб. 39. Дон тури. 40. Чопак. 41. Ҳунарманд. 42. Сероблик. 43. Кимёвий модда. 44. Африка дарёси. 45. Франциядаги шаҳар.

Тузувчи: Фаёз ҒАФУРОВ.

МАШҲУР ЧАНҚОВУЗЧИ

«Ёшлик» кинотеатри мухлислар билан лиқ тўла. Дарпардада «Жума Абрайқул ўғли», «50» ёзувлари осиғлиқ. Саҳнада эса устига бежирим тўн, бошига чуст дўппи кийган, камтар йигит ўтирибди. Бу — нафақат қўнғирот уруғи, балки ўзбек элининг қадимий санъат намуналаридан бири — чанқовузнинг сеҳрли оҳангларини қайта тиклаган, уни янада ривожлантирган Жума Абрайқул ўғлидир.

Жума аканинг бобоси Содиқ созанда эл ичида донгдор дўмбиракаш бўлган. У қўнғирот уруғининг Ўр деган даҳасидан бўлиб, ҳозирги Бойсун ҳудудининг Пулҳоким, Пидина, Даштиғоз, Омонхона қишлоқларида яшаб, ижод этган.

— Бўлам Жуманинг бобоси Содиқ созанда ҳақида отам раҳматлик шундай деган эдилар, — дейди 82 яшар отахон, кекса коммунист Эшмамат бобо. — Бир бой келин олиб ўтаётганда сурув қўй ортидан эргашиб юрган Содиқ чўпон йўлга яқин жойда ўтириб олиб шунчалик маҳорат билан дўмбирани куйга солганки... натижада туя карвони бир қадам ҳам илгари юрмай, бўйни гаж бўлиб, дўмбира куйи таралаётган томон қараб тураверган... Бўлам Жума бобосининг удумига содиқ қолган.

Ибтидоий жамоа давридан қолган санъат намунаси чанқовузнинг дилтортар наволарини бутун Ўрта Осиё республикалари радио тўлқинларидан таратаётган, чанқовузчилар оилавий ансамблининг раҳбари Жума аканинг 50 йиллик тўйи халқ сайлига айланиб кетди.

Чанқовуз мозийдан замонга ҳайкал,
Чанқовуз ўтмишнинг дардли алами.
Қўнғирот аҳлида санъатга сайқал,
Чанқовуз инсоннинг сирли каломи...
Қани, эй чалғучи, чалгин созингни,
Жононлар ўйнасин, диллар яйрасин.
Қўйиб бер тинглайлик бор овозингни,
Темирдан йўнилган тиллар сайрасин.
Ҳа, дўстим, уқиб ол бугун чанқовуз,
Дардли замонлардан айлайди нола.
Бундан ярим аср бурун ўрта куз
Дунёга келганди бир жажжи бола...
У шундай йиғлади, йиғлади тинмай,
Катталар юзига табассум инди.
Аллалар айтилди, унга ҳам қўнмай,
Чанқовуздан гўдак йиғиси тинди.

Чори МАМАНАЗАРОВ.

Муҳаррир
А. Ғ. МУХТОРОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»—
«СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб. — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р. — 04009. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д. 1105. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12